

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ก เครื่องมือ

1. แบบสัมภาษณ์

2. แบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบสัมภาษณ์

การพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ.....นามสกุล.....

ตำแหน่ง.....

สถานที่ทำงาน.....

หมายเลขโทรศัพท์.....หมายเลขโทรศัพท์มือถือ.....

วันที่ให้การสัมภาษณ์.....เดือน..... พ.ศ. .... เวลา.....น.

สถานที่ให้สัมภาษณ์.....

กรอบแนวคำถามการสัมภาษณ์

1. โรงเรียนของท่านดำเนินการจัดการทำแผนพัฒนาโรงเรียน (แผนยุทธศาสตร์) และ
แผนปฏิบัติการอย่างไร

2. แผนพัฒนาโรงเรียนด้านการบริหารหลักสูตรสถานศึกษามีหรือไม่ ถ้ามี มีลักษณะ
อย่างไร

3. ด้านการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

3.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตร

3.1.1 โรงเรียนของท่านได้ดำเนินการระบุวิสัยทัศน์/เป้าหมายสิ่งที่
จำเป็นต้องรู้ในหลักสูตรหรือไม่อย่างไร

3.1.2 โรงเรียนของท่านมีการพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสมหรือไม่
อย่างไร

3.1.3 โรงเรียนของท่านมีการจัดเก็บหลักสูตรเป็นระบบหรือไม่ อย่างไร

3.1.4 บุคลากรในโรงเรียนของท่านสามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้ง่ายและ
อย่างสะดวกหรือไม่ อย่างไร

.....

3.1.5 บุคลากรที่ใช้หลักสูตร / พัฒนาหลักสูตร มีการแลกเปลี่ยนแบ่งปัน
ความรู้กันหรือไม่ อย่างไร

.....

3.1.6 โรงเรียนของท่านมีการสร้างสิ่งใหม่ในการพัฒนาหลักสูตรหรือไม่
อย่างไร

.....

3.1.7 ขณะที่น่าหลักสูตรไปใช้บุคลากรโรงเรียนของท่านมีการเรียนรู้ไป
พร้อมกันหรือไม่ อย่างไร

.....

3.2 ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

3.2.1 โรงเรียนของท่านได้ดำเนินการระบุเป้าหมาย/สิ่งที่จำเป็นต้องรู้ใน
การจัดการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร

.....

3.2.2 โรงเรียนของท่านมีส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัด
เนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ
กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ ประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไข
ปัญหา การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และการปฏิบัติจริง หรือไม่ อย่างไร

.....

3.2.3 โรงเรียนของท่านมีการจัดเก็บผลงานนักเรียนและผลงานของครูเป็น
ระบบหรือไม่ อย่างไร

.....

3.2.4 บุคลากรในโรงเรียนของท่านสามารถนำความรู้/เทคนิค/สื่อการเรียน
การสอนที่เก็บไว้ในโรงเรียนไปใช้ได้ง่ายและอย่างสะดวกหรือไม่ อย่างไร

.....

3.2.5 โรงเรียนของท่านมีการส่งเสริมให้บุคลากรมีนิสัยรักการอ่าน และใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การผสมผสานความรู้ต่างๆ ให้สมดุลกัน ปฏิบัติคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามหรือไม่ อย่างไร

.....

3.2.6 โรงเรียนของท่านส่งเสริมให้บุคลากรมีการแลกเปลี่ยน แบ่งปันความรู้ในด้านการจัดการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร

.....

3.2.7 บุคลากรในโรงเรียนของท่านมีการสร้างสิ่งใหม่ในกระบวนการเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร.....

3.2.8 โรงเรียนของท่านมีการสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรเรียนรู้เทคนิคใหม่หรือวิธีการสอนหรือความสำเร็จ / อุปสรรคที่ได้รับจากการจัดการเรียนการสอนไปพร้อมกับการปฏิบัติงานหรือไม่ อย่างไร

.....

3.3 ด้านการวัดผลประเมินผล

3.3.1 โรงเรียนของท่านได้ดำเนินการระบุเป้าหมาย/สิ่งที่จำเป็นต้องรู้ในการวัดผลประเมินผลหรือไม่อย่างไร

.....

3.3.2 โรงเรียนของท่านมีการพัฒนาการวัดผลประเมินผลหรือไม่ อย่างไร

.....

3.3.3 โรงเรียนของท่านมีการจัดเก็บระบบการวัดผลประเมินผลเป็นระบบหรือไม่ อย่างไร

.....

3.3.4 บุคลากรในโรงเรียนของท่านสามารถนำเอาข้อมูล จากการวัดผลประเมินผลไปใช้ได้ง่ายและอย่างสะดวกหรือไม่ อย่างไร

.....

3.3.5 โรงเรียนของท่านส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรมีการแลกเปลี่ยน แบ่งปันความรู้ด้านการวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือไม่ อย่างไร

.....

3.3.6 โรงเรียนของท่านมีการสร้างสิ่งใหม่ในการวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือไม่ อย่างไร

.....

3.3.7 บุคลากรในโรงเรียนของท่านมีการเรียนรู้เรื่องของการวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือไม่ อย่างไร

.....

3.4 ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี

3.4.1 โรงเรียนของท่านได้ดำเนินการระบุเป้าหมายของการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีหรือไม่ อย่างไร

.....

3.4.2 โรงเรียนของท่านมีการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีหรือไม่ อย่างไร

.....

3.4.3 โรงเรียนของท่านมีการจัดเก็บ สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเป็นระบบหรือไม่ อย่างไร

.....

3.4.4 บุคลากรในโรงเรียนของท่านสามารถนำการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีไปใช้ได้ง่ายและอย่างสะดวกหรือไม่ อย่างไร

.....

3.4.5 บุคลากรในโรงเรียนของท่านที่ใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีมีการแลกเปลี่ยน แบ่งปันความรู้กันหรือไม่ อย่างไร

.....

3.4.6 โรงเรียนของท่านมีการสร้างสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ หรือไม่ อย่างไร

.....

3.4.7 ขณะที่นำสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีไปใช้บุคลากรโรงเรียนของท่านมีการเรียนรู้ไปพร้อมกันหรือไม่ อย่างไร

.....

3.5 ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

3.5.1 โรงเรียนของท่านได้ดำเนินการระบุเป้าหมาย/สิ่งที่จำเป็นต้องรู้ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร

.....

3.5.2 โรงเรียนของท่านมีการจัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร

.....

3.5.3 โรงเรียนของท่านมีการจัดเก็บข้อมูล ภูมิปัญญา/แหล่งเรียนรู้เป็นระบบหรือไม่ อย่างไร

.....

3.5.4 บุคลากรในโรงเรียนของท่านสามารถนำข้อมูลแหล่งเรียนรู้ไปใช้ได้ง่ายและอย่างสะดวกหรือไม่ อย่างไร

.....

3.5.5 โรงเรียนของท่านมีการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ระหว่างโรงเรียนกับภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร

.....

3.5.6 โรงเรียนของท่านมีการส่งเสริมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกันกับหน่วยงานอื่นหรือไม่ อย่างไร

.....

3.5.7 ขณะใช้แหล่งเรียนรู้บุคลากรในโรงเรียนของท่านมีการเรียนรู้ไปพร้อมกันหรือไม่ อย่างไร

.....

3.6 ด้านการนิเทศการศึกษา

3.6.1 โรงเรียนของท่านได้ดำเนินการระบุเป้าหมายการนิเทศงานวิชาการหรือไม่ อย่างไร

.....

3.6.2 โรงเรียนของท่านมีการดำเนินการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนในรูปแบบหลากหลาย และเหมาะสมกับสถานศึกษาหรือไม่ อย่างไร

.....

3.6.3 โรงเรียนของท่านมีการจัดเก็บข้อมูลการนิเทศงานวิชาการเป็นระบบหรือไม่ อย่างไร

.....

3.6.4 บุคลากรในโรงเรียนของท่านสามารถนำการนิเทศงานวิชาการไปใช้ได้ง่ายและอย่างสะดวกหรือไม่ อย่างไร

.....

3.6.5 โรงเรียนของท่านมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์การจัดระบบนิเทศงานวิชาการของสถานศึกษากับสถานศึกษาอื่นๆ หรือเครือข่ายการนิเทศการศึกษากายในเขตพื้นที่การศึกษาหรือไม่ อย่างไร

.....

3.6.6 โรงเรียนของท่านมีการสร้างความรู้ในการนิเทศงานวิชาการหรือไม่ อย่างไร

.....

3.6.7 โรงเรียนของท่านส่งเสริมให้บุคลากรเรียนรู้การนิเทศงานวิชาการขณะปฏิบัติงานหรือไม่ อย่างไร

.....

3.7 ด้านการแนะแนว

3.7.1 โรงเรียนของท่านได้ดำเนินการระบุเป้าหมาย/สิ่งที่จำเป็นต้องรู้ในด้านการแนะแนวหรือไม่อย่างไร

.....

3.7.2 โรงเรียนของท่านมีการจัดระบบการแนะแนวทางวิชาการหรือไม่ อย่างไร

.....

3.7.3 โรงเรียนของท่านมีการพัฒนาระบบแนะแนวทางวิชาการหรือไม่ อย่างไร

.....

3.7.4 โรงเรียนของท่านมีการจัดเก็บข้อมูลการแนะแนวด้านวิชาการเป็นระบบหรือไม่ อย่างไร

.....

3.7.5 บุคลากรในโรงเรียนของท่านสามารถนำผลของการแนะแนวด้าน
วิชาการไปใช้ได้ง่ายและอย่างสะดวกหรือไม่ อย่างไร

3.7.6 โรงเรียนมีประสานความร่วมมือ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ
ประสบการณ์ด้านการแนะแนวงานวิชาการกับสถานศึกษา หรือเครือข่ายการแนะแนวภายใน
เขตพื้นที่การศึกษาหรือไม่ อย่างไร

3.7.7 โรงเรียนของท่านมีการสร้างความรู้ใหม่เกี่ยวกับระบบการแนะ
แนวทางวิชาการหรือไม่ อย่างไร

3.7.8 โรงเรียนส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรมีการเรียนรู้ระบบการแนะ
แนวทางวิชาการไปพร้อมกันกับการปฏิบัติงานหรือไม่ อย่างไร

3.8 ด้านการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพทางการศึกษา

3.8.1 โรงเรียนของท่านได้กำหนดเกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จ
ของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดของกระทรวง เป้าหมายความสำเร็จของเขต
พื้นที่การศึกษา หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน
คุณภาพการศึกษาหรือไม่ อย่างไร

3.8.2 โรงเรียนของท่านได้วางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในดำเนินงาน
วิชาการ ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาหรือไม่ อย่างไร

3.8.3 โรงเรียนของท่านมีการพัฒนาระบบประกันคุณภาพทางการศึกษา
เพื่อรองรับการประเมินหรือไม่ อย่างไร

3.8.4 โรงเรียนของท่านมีการจัดเก็บข้อมูลการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพ
ทางการศึกษาเป็นระบบหรือไม่ อย่างไร

3.8.5 บุคลากรในโรงเรียนของท่านสามารถนำการพัฒนาระบบประกันคุณภาพทางการศึกษาไปใช้ได้ง่ายและอย่างสะดวกหรือไม่ อย่างไร

.....

3.8.6 โรงเรียนมีการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ด้านระบบประกันคุณภาพทางการศึกษาหรือไม่ อย่างไร

.....

3.8.7 โรงเรียนของท่านมีการสร้างความรู้เกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพทางการศึกษาหรือไม่ อย่างไร

.....

3.8.8 โรงเรียนของท่านมีการเรียนรู้ระบบประกันคุณภาพทางการศึกษาไปพร้อมกับการปฏิบัติงานหรือไม่อย่างไร

.....

3.9 ด้านการส่งเสริมสนับสนุนความรู้ทางวิชาการและบริการชุมชน

3.9.1 โรงเรียนของท่านได้ดำเนินการระบุเป้าหมายการส่งเสริมสนับสนุนความรู้ทางวิชาการและบริการชุมชนหรือไม่ อย่างไร

.....

3.9.2 โรงเรียนของท่านมีจัดให้ความรู้ เสริมสร้างความคิด และเทคนิคทักษะ ทางวิชาการ กับประชาชนในชุมชน ท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร

.....

3.9.3 โรงเรียนของท่านมีการจัดเก็บข้อมูลด้านการส่งเสริมสนับสนุนความรู้ทางวิชาการและบริการชุมชนเป็นระบบหรือไม่ อย่างไร

.....

3.9.4 บุคลากรในโรงเรียนของท่านสามารถนำข้อมูลด้านการส่งเสริมสนับสนุนความรู้ทางวิชาการและบริการชุมชนไปใช้ได้ง่ายและอย่างสะดวกหรือไม่ อย่างไร

.....

3.9.5 โรงเรียนการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษาหรือไม่ อย่างไร

.....

3.9.6 โรงเรียนของท่านมีส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์
ระหว่างบุคคล ครอบครั้ว ชุมชน ท้องถิ่น หรือไม่ อย่างไร

.....

3.9.7 โรงเรียนของท่านมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนา
วิชาการกับองค์กรต่างๆ หรือไม่ อย่างไร

.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่อง

รูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้สำหรับ ผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน ในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์
2. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ
  - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
  - ตอนที่ 2 ประเมินด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตร(ใช้หลักสูตร) และ ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล โดยใช้แบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยเก็บรวบรวมข้อมูล กับผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน
  - ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จะใช้เป็นคำถามในการพูดคุยและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน
3. แบบสอบถามนี้ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น
4. โปรดตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง

ขอขอบคุณในความร่วมมือ

นายจอมพล ภูจอมจิต

ผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน ตามสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ

- 1.1 ชาย
 1.2 หญิง

2. อายุ

- 2.1 21-30 ปี
 2.2 31-40 ปี
 2.3 41-50 ปี
 2.4 51 ปี ขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

- 3.1 ต่ำกว่าปริญญาตรี
 3.2 ปริญญาตรี
 3.3 สูงกว่าปริญญาตรี

4. ประสบการณ์การสอน

- 4.1 1-10 ปี
 4.2 11-20 ปี
 4.3 21-30 ปี
 4.4 มากกว่า 30 ปี

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาอื่นที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการอ่าน และรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญหา และทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาสีงแวดล้อม
9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

ตารางภาคผนวกที่ 1 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสังกัดองค์การบริหาร
ส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์(เวลาเรียน/คาบ/ปี)

กลุ่มสาระ	ช่วงชั้นที่ 1			ช่วงชั้นที่ 2			ช่วงชั้นที่ 3		
	ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6	ม.1	ม.2	ม.3
1. ภาษาไทย	200	200	200	200	200	200	160	160	160
2. คณิตศาสตร์	200	200	200	200	200	200	120	120	120
3. วิทยาศาสตร์	120	120	120	120	120	120	120	120	120
4. สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม	80	80	80	80	80	80	200	200	200
5. สุขศึกษาและพลศึกษา	80	80	80	80	80	80	80	80	80
6. ศิลปะ	80	80	80	40	40	40	40	40	40
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี	80	80	80	80	80	80	80	80	80
8. ภาษาต่างประเทศ	80	80	80	120	120	120	120	120	120
9. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน									
9.1 ลูกเสือ	40	40	40	40	40	40	40	40	40
9.2 แนะแนว	40	40	40	40	40	40	40	40	40
9.3 ชุมนุม	-	-	-	-	-	-	40	40	40
10. สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม									
10.1 คณิตศาสตร์	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10.2 วิทยาศาสตร์	-	-	-	-	-	-	160	160	160
10.3 สังคมศึกษา	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10.4 การงานอาชีพและ เทคโนโลยี	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1200	1200	1200

ตารางภาคผนวกที่ 2 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสังกัดองค์การบริหาร
ส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ (เวลาเรียน/ชั่วโมง/สัปดาห์)

กลุ่มสาระ	ช่วงชั้นที่ 1			ช่วงชั้นที่ 2			ช่วงชั้นที่ 3		
	ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6	ม.1	ม.2	ม.3
1. ภาษาไทย	5	5	5	5	5	5	4	4	4
2. คณิตศาสตร์	5	5	5	5	5	5	4	4	4
3. วิทยาศาสตร์	3	3	3	3	3	3	3	3	3
4. สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม	2	2	2	2	2	2	5	5	5
5. สุขศึกษาและพลศึกษา	2	2	2	2	2	2	2	2	2
6. ศิลปะ	2	2	2	1	1	1	1	1	1
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี	2	2	2	2	2	2	2	2	2
8. ภาษาต่างประเทศ	2	2	2	3	3	3	3	3	3
9. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน									
9.1 ลูกเสือ	1	1	1	1	1	1	1	1	1
9.2 แนะแนว	1	1	1	1	1	1	1	1	1
9.3 ชุมนุม	-	-	-	-	-	-	1	1	1
10. สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม									
10.1 คณิตศาสตร์	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10.2 วิทยาศาสตร์	-	-	-	-	-	-	4	4	4
10.3 สังคมศึกษา	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10.4 การงานอาชีพและ เทคโนโลยี	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	25	25	25	25	25	25	30	30	30

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการในการบริหารจัดการ
หลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์
คำชี้แจง : ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด เพียงช่อง
เดียว ให้ตรงกับความคิดเห็นที่แท้จริงของท่านที่มีสภาพปัจจุบันปัญหาและความ
ต้องการในการ บริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียน สังกัดองค์การ
บริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ด้านที่ 1 ปัจจัยและกระบวนการในการใช้หลักสูตร					
1	มีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ หลักสูตร					
2	มีการประชุม/อบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการใช้ หลักสูตร					
3	มีสื่อวัสดุอุปกรณ์พร้อมในการใช้หลักสูตร					
4	มีการดำเนินการตามขั้นตอนการใช้หลักสูตร					
	ด้านที่ 2 คุณลักษณะของโรงเรียน ครูและนักเรียน					
5	โรงเรียน ครูและนักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของ หลักสูตร					
6	โรงเรียน ครูและนักเรียนสามารถใช้หลักสูตรให้เกิด ประสิทธิภาพได้					
7	โรงเรียน ครูและนักเรียนบรรลุเป้าหมายตามข้อกำหนด ของหลักสูตร					
8	โรงเรียน ครูและนักเรียนสามารถนำหลักสูตรไปใช้ ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้					
9	นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น					
10	นักเรียนมีผลการทดสอบระดับชาติสูงขึ้น					
11	นักเรียนเกิดทักษะจากการใช้หลักสูตร					
12	นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตร					

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ด้านที่ 5 การบรรลุมาตรฐานหลักสูตรแกนกลาง					
	ด้านที่ 4 ความพึงพอใจในการบริหารจัดการหลักสูตรของครู ผู้บริหารโรงเรียนและประชาชน					
13	ครู ผู้บริหาร โรงเรียนและประชาชนพึงพอใจในการสร้างหลักสูตร					
14	ครู ผู้บริหาร โรงเรียนและประชาชนพึงพอใจในการนำหลักสูตรสู่การเรียนรู้จริง					
15	ครู ผู้บริหาร โรงเรียนและประชาชนพึงพอใจในผลการใช้หลักสูตร					
16	ครู ผู้บริหาร โรงเรียนและประชาชนมีความพึงพอใจโดยรวม อยู่ในระดับ					
17	มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์					
18	มีความรู้อันเป็นสากล และนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้					
19	ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต					
20	มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จะใช้เป็นคำถามในการพูดคุยและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับ

ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ในประเด็นต่อไปนี้

1. ด้านการเตรียมความพร้อม

.....

.....

2. ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

.....

.....

3. ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

.....
.....

4. ด้านการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตร(ใช้หลักสูตร)

.....
.....

5. ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล

.....
.....

ชื่อผู้สัมภาษณ์.....

ชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์.....

สถานที่.....

วันที่.....

เวลา.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง
รูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้สำหรับ นักเรียน ในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์
2. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2 ประเมินด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตร(ใช้หลักสูตร) และ ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล โดยใช้แบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยเก็บรวบรวมข้อมูล กับนักเรียน
ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จะใช้เป็นคำถามในการพูดคุยและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับนักเรียน
3. แบบสอบถามนี้ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น
4. โปรดตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง

ขอขอบคุณในความร่วมมือ

นายจอมพล ภูจอมจิต

ผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน ตามสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ

1.1 ชาย

1.2 หญิง

2. อายุ

2.1 14-16 ปี

2.2 17-19 ปี

2.3 20 ปี ขึ้นไป

3. กำลังศึกษาชั้น

3.1 มัธยมศึกษาปีที่ 4

3.2 มัธยมศึกษาปีที่ 5

3.3 มัธยมศึกษาปีที่ 6

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาอื่นที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการอ่าน และรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญหา และทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาสิ่งแวดล้อม
9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

ตารางภาคผนวกที่ 3 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสังกัด
องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ (เวลาเรียน/คาบ/ปี)

กลุ่มสาระ	ช่วงชั้นที่ 1			ช่วงชั้นที่ 2			ช่วงชั้นที่ 3		
	ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6	ม.1	ม.2	ม.3
1. ภาษาไทย	200	200	200	200	200	200	160	160	160
2. คณิตศาสตร์	200	200	200	200	200	200	120	120	120
3. วิทยาศาสตร์	120	120	120	120	120	120	120	120	120
4. สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม	80	80	80	80	80	80	200	200	200
5. สุขศึกษาและพลศึกษา	80	80	80	80	80	80	80	80	80
6. ศิลปะ	80	80	80	40	40	40	40	40	40
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี	80	80	80	80	80	80	80	80	80
8. ภาษาต่างประเทศ	80	80	80	120	120	120	120	120	120
9. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน									
9.1 ลูกเสือ	40	40	40	40	40	40	40	40	40
9.2 แนะแนว	40	40	40	40	40	40	40	40	40
9.3 ชุมนุม	-	-	-	-	-	-	40	40	40
10. สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม									
10.1 คณิตศาสตร์	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10.2 วิทยาศาสตร์	-	-	-	-	-	-	160	160	160
10.3 สังคมศึกษา	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10.4 การงานอาชีพและ เทคโนโลยี	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1200	1200	1200

ตารางภาคผนวกที่ 4 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ (เวลาเรียน/ชั่วโมง/สัปดาห์)

กลุ่มสาระ	ช่วงชั้นที่ 1			ช่วงชั้นที่ 2			ช่วงชั้นที่ 3		
	ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6	ม.1	ม.2	ม.3
1. ภาษาไทย	5	5	5	5	5	5	4	4	4
2. คณิตศาสตร์	5	5	5	5	5	5	4	4	4
3. วิทยาศาสตร์	3	3	3	3	3	3	3	3	3
4. สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม	2	2	2	2	2	2	5	5	5
5. สุขศึกษาและพลศึกษา	2	2	2	2	2	2	2	2	2
6. ศิลปะ	2	2	2	1	1	1	1	1	1
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี	2	2	2	2	2	2	2	2	2
8. ภาษาต่างประเทศ	2	2	2	3	3	3	3	3	3
9. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน									
9.1 ลูกเสือ	1	1	1	1	1	1	1	1	1
9.2 เน้นแนะ	1	1	1	1	1	1	1	1	1
9.3 ชุมนุม	-	-	-	-	-	-	1	1	1
10. สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม									
10.1 คณิตศาสตร์	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10.2 วิทยาศาสตร์	-	-	-	-	-	-	4	4	4
10.3 สังคมศึกษา	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10.4 การงานอาชีพและ เทคโนโลยี	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	25	25	25	25	25	25	30	30	30

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

คำชี้แจง : ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด เพียงช่องเดียว ให้ตรงกับความคิดเห็นที่แท้จริงของท่านที่มีสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการในการ บริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ด้านที่ 1 ปัจจัยและกระบวนการในการใช้หลักสูตร					
1	มีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการหลักสูตร					
2	มีการประชุม/อบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตร					
3	มีสื่อวัสดุอุปกรณ์พร้อมในการใช้หลักสูตร					
4	มีการดำเนินการตามขั้นตอนการใช้หลักสูตร					
	ด้านที่ 2 คุณลักษณะของโรงเรียน ครูและนักเรียน					
5	โรงเรียน ครูและนักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของหลักสูตร					
6	โรงเรียน ครูและนักเรียนสามารถใช้หลักสูตรให้เกิดประสิทธิภาพได้					
7	โรงเรียน ครูและนักเรียนบรรลุเป้าหมายตามข้อกำหนดของหลักสูตร					
8	โรงเรียน ครูและนักเรียนสามารถนำหลักสูตรไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้					
9	นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น					
10	นักเรียนมีผลการทดสอบระดับชาติสูงขึ้น					
11	นักเรียนเกิดทักษะจากการใช้หลักสูตร					
12	นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตร					

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ด้านที่ 4 ความพึงพอใจในการบริหารจัดการหลักสูตรของครู ผู้บริหารโรงเรียนและประชาชน					
13	ครู ผู้บริหาร โรงเรียนและประชาชนพึงพอใจในการสร้างหลักสูตร					
14	ครู ผู้บริหาร โรงเรียนและประชาชนพึงพอใจในการนำหลักสูตรสู่การเรียนรู้จริง					
15	ครู ผู้บริหาร โรงเรียนและประชาชนพึงพอใจในผลการใช้หลักสูตร					
	ด้านที่ 4 ความพึงพอใจในการบริหารจัดการหลักสูตรของครู ผู้บริหารโรงเรียนและประชาชน					
16	ครู ผู้บริหาร โรงเรียนและประชาชนมีความพึงพอใจโดยรวม อยู่ในระดับ					
	ด้านที่ 5 การบรรลุมาตรฐานหลักสูตรแกนกลาง					
17	มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์					
18	มีความรู้อันเป็นสากล และนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้					
19	ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต					
20	มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จะใช้เป็นคำถามในการพูดคุยและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน ในประเด็นต่อไปนี้

1. ด้านการเตรียมความพร้อม

.....

.....

2. ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

.....

.....

3. ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

.....

.....

4. ด้านการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตร(ใช้หลักสูตร)

.....

.....

5. ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล

.....

.....

ชื่อผู้สัมภาษณ์..... สถานที่.....

ชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์..... วันที่..... เวลา.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่อง

รูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้สำหรับ ผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน ในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์
2. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ
  - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
  - ตอนที่ 2 ประเมินด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตร(ใช้หลักสูตร) และ ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล โดยใช้แบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยเก็บรวบรวมข้อมูล กับผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน
  - ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จะใช้เป็นคำถามในการพูดคุยและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน
3. แบบสอบถามนี้ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น
4. โปรดตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง

ขอขอบคุณในความร่วมมือ

นายจอมพล ภูจอมจิต

ผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน ตามสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ

1.1 ชาย

1.2 หญิง

2. อายุ

2.1 21-30 ปี

2.2 31-40 ปี

2.3 41-50 ปี

2.4 51 ปี ขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

3.1 ต่ำกว่าปริญญาตรี

3.2 ปริญญาตรี

3.3 สูงกว่าปริญญาตรี

4. ประสบการณ์การสอน

4.1 1-10 ปี

4.2 11-20 ปี

4.3 21-30 ปี

4.4 มากกว่า 30 ปี

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเพื่อประเมินผลการพัฒนารูปแบบการบริหารหลักสูตรสู่หลักสูตร
ท้องถิ่น “กาฬสินธุ์ศึกษา” (KALASIN MODEL) ของโรงเรียนในสังกัด องค์การบริหาร
ส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

คำชี้แจง : ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด เพียงช่อง
เดียวให้ตรงกับความคิดเห็นที่แท้จริงของท่าน

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ด้านที่ 1 ปัจจัยและกระบวนการในการใช้หลักสูตร					
1	มีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ หลักสูตร					
2	มีการประชุม/อบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการใช้ หลักสูตร					
3	มีสื่อวัสดุอุปกรณ์พร้อมในการใช้หลักสูตร					
4	มีการดำเนินการตามขั้นตอนการใช้หลักสูตร					
	ด้านที่ 2 คุณลักษณะของโรงเรียน ครูและนักเรียน					
5	โรงเรียน ครูและนักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของ หลักสูตร					
6	โรงเรียน ครูและนักเรียนสามารถใช้หลักสูตรให้เกิด ประสิทธิผลได้					
7	โรงเรียน ครูและนักเรียนบรรลุเป้าหมายตามข้อกำหนด ของหลักสูตร					
8	โรงเรียน ครูและนักเรียนสามารถนำหลักสูตรไปใช้ ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้					
9	นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น					
10	นักเรียนมีผลการทดสอบระดับชาติสูงขึ้น					
11	นักเรียนเกิดทักษะจากการใช้หลักสูตร					
12	นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตร					

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ด้านที่ 4 ความพึงพอใจในการบริหารจัดการหลักสูตรของครู ผู้บริหารโรงเรียนและประชาชน					
13	ครู ผู้บริหาร โรงเรียนและประชาชนพึงพอใจในการสร้างหลักสูตร					
14	ครู ผู้บริหาร โรงเรียนและประชาชนพึงพอใจในการนำหลักสูตรสู่การเรียนรู้จริง					
15	ครู ผู้บริหาร โรงเรียนและประชาชนพึงพอใจในผลการใช้หลักสูตร					
16	ครู ผู้บริหาร โรงเรียนและประชาชนมีความพึงพอใจโดยรวม อยู่ในระดับ					
	ด้านที่ 5 การบรรลุมาตรฐานหลักสูตรแกนกลาง					
17	มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์					
18	มีความรู้อันเป็นสากล และนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้					
19	ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต					
20	มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จะใช้เป็นคำถามในการพูดคุยและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับ

ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ในประเด็นต่อไปนี้

1. ด้านการเตรียมความพร้อม

.....

.....

2. ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

.....
.....

3. ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

.....
.....

4. ด้านการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตร(ใช้หลักสูตร)

.....
.....

5. ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล

.....
.....

ชื่อผู้สัมภาษณ์.....

สถานที่.....

ชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์.....

วันที่.....

เวลา.....

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่อง

รูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้สำหรับ นักเรียน ในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์
2. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ
  - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
  - ตอนที่ 2 ประเมินผลการพัฒนารูปแบบการบริหารหลักสูตรสู่หลักสูตรท้องถิ่น “กาฬสินธุ์ศึกษา” (KALASIN MODEL) ของโรงเรียนในสังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ประเมินด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตร(ใช้หลักสูตร) และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล โดยใช้แบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียน
  - ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จะใช้เป็นคำถามในการพูดคุยและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับนักเรียน
3. แบบสอบถามนี้ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น
4. โปรดตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง

ขอขอบคุณในความร่วมมือ

นายจอมพล ภูจอมจิต

ผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน ตามสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ

1.1 ชาย

1.2 หญิง

2. อายุ

2.1 14-16 ปี

2.2 17-19 ปี

2.3 20 ปี ขึ้นไป

3. กำลังศึกษา ชั้น

3.1 มัธยมศึกษาปีที่ 4

3.2 มัธยมศึกษาปีที่ 5

3.3 มัธยมศึกษาปีที่ 6

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาอื่นที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการอ่าน และรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทาง วิทยาการมีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญหา และทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่น ในวิถีชีวิต และการปกครองระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญา ไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาสิ่งแวดล้อม
9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

ตารางภาคผนวกที่ 5 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสังกัด
องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ (เวลาเรียน/คาบ/ปี)

กลุ่มสาระ	ช่วงชั้นที่ 1			ช่วงชั้นที่ 2			ช่วงชั้นที่ 3		
	ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6	ม.1	ม.2	ม.3
1. ภาษาไทย	200	200	200	200	200	200	160	160	160
2. คณิตศาสตร์	200	200	200	200	200	200	120	120	120
3. วิทยาศาสตร์	120	120	120	120	120	120	120	120	120
4. สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม	80	80	80	80	80	80	200	200	200
5. สุขศึกษาและพลศึกษา	80	80	80	80	80	80	80	80	80
6. ศิลปะ	80	80	80	40	40	40	40	40	40
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี	80	80	80	80	80	80	80	80	80
8. ภาษาต่างประเทศ	80	80	80	120	120	120	120	120	120
9. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน									
9.1 ลูกเสือ	40	40	40	40	40	40	40	40	40
9.2 นานาชาติ	40	40	40	40	40	40	40	40	40
9.3 ชุมนุม	-	-	-	-	-	-	40	40	40
10. สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม									
10.1 คณิตศาสตร์	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10.2 วิทยาศาสตร์	-	-	-	-	-	-	160	160	160
10.3 สังคมศึกษา	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10.4 การงานอาชีพและ เทคโนโลยี	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1200	1200	1200

ตารางภาคผนวกที่ 6 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสังกัด
องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ (เวลาเรียน/ชั่วโมง/สัปดาห์)

กลุ่มสาระ	ช่วงชั้นที่ 1			ช่วงชั้นที่ 2			ช่วงชั้นที่ 3		
	ป.1	ป.2	ป.3	ป.4	ป.5	ป.6	ม.1	ม.2	ม.3
1. ภาษาไทย	5	5	5	5	5	5	4	4	4
2. คณิตศาสตร์	5	5	5	5	5	5	4	4	4
3. วิทยาศาสตร์	3	3	3	3	3	3	3	3	3
4. สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม	2	2	2	2	2	2	5	5	5
5. สุขศึกษาและพลศึกษา	2	2	2	2	2	2	2	2	2
6. ศิลปะ	2	2	2	1	1	1	1	1	1
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี	2	2	2	2	2	2	2	2	2
8. ภาษาต่างประเทศ	2	2	2	3	3	3	3	3	3
9. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน									
9.1 ลูกเสือ	1	1	1	1	1	1	1	1	1
9.2 เน้นแนว	1	1	1	1	1	1	1	1	1
9.3 ชุมนุม	-	-	-	-	-	-	1	1	1
10. สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม									
10.1 คณิตศาสตร์	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10.2 วิทยาศาสตร์	-	-	-	-	-	-	4	4	4
10.3 สังคมศึกษา	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10.4 การงานอาชีพและ เทคโนโลยี	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	25	25	25	25	25	25	30	30	30

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเพื่อประเมินผลการพัฒนารูปแบบการบริหารหลักสูตรสู่หลักสูตร
ท้องถิ่น “กาฬสินธุ์ศึกษา” (KALASIN MODEL) ของโรงเรียนในสังกัด องค์การ
บริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

คำชี้แจง : ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด เพียงช่อง
เดียว ให้ตรงกับความคิดเห็นที่แท้จริงของท่าน

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ด้านที่ 1 ปัจจัยและกระบวนการในการใช้หลักสูตร					
1	มีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ หลักสูตร					
2	มีการประชุม/อบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการใช้ หลักสูตร					
3	มีสื่อวัสดุอุปกรณ์พร้อมในการใช้หลักสูตร					
4	มีการดำเนินการตามขั้นตอนการใช้หลักสูตร					
	ด้านที่ 2 คุณลักษณะของโรงเรียน ครูและนักเรียน					
5	โรงเรียน ครูและนักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของ หลักสูตร					
6	โรงเรียน ครูและนักเรียนสามารถใช้หลักสูตรให้เกิด ประสิทธิผลได้					
7	โรงเรียน ครูและนักเรียนบรรลุเป้าหมายตามข้อกำหนด ของหลักสูตร					
8	โรงเรียน ครูและนักเรียนสามารถนำหลักสูตรไปใช้ ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้					
9	นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น					
10	นักเรียนมีผลการทดสอบระดับชาติสูงขึ้น					
11	นักเรียนเกิดทักษะจากการใช้หลักสูตร					
12	นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตร					

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ด้านที่ 4 ความพึงพอใจในการบริหารจัดการหลักสูตรของครู ผู้บริหารโรงเรียนและประชาชน					
13	ครู ผู้บริหาร โรงเรียนและประชาชนพึงพอใจในการสร้างหลักสูตร					
14	ครู ผู้บริหาร โรงเรียนและประชาชนพึงพอใจในการนำหลักสูตรสู่การเรียนรู้จริง					
15	ครู ผู้บริหาร โรงเรียนและประชาชนพึงพอใจในผลการใช้หลักสูตร					
	ด้านที่ 4 ความพึงพอใจในการบริหารจัดการหลักสูตรของครู ผู้บริหารโรงเรียนและประชาชน					
16	ครู ผู้บริหาร โรงเรียนและประชาชนมีความพึงพอใจโดยรวม อยู่ในระดับ					
	ด้านที่ 5 การบรรลุมาตรฐานหลักสูตรแกนกลาง					
17	มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์					
18	มีความรู้อันเป็นสากล และนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้					
19	ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต					
20	มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จะใช้เป็นคำถามในการพูดคุยและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับ

นักเรียน ในประเด็นต่อไปนี้

1. ด้านการเตรียมความพร้อม

.....

.....

2. ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

.....
.....

3. ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

.....
.....

4. ด้านการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตร(ใช้หลักสูตร)

.....
.....

5. ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล

.....
.....

ชื่อผู้สัมภาษณ์..... สถานที่.....

ชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์..... วันที่..... เวลา.....

ภาคผนวก ข

ตารางแสดงขั้นตอนการบริหารหลักสูตร ทั้ง 7 ขั้นตอน
ของการพัฒนารูปแบบการบริหารหลักสูตรของโรงเรียน
ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางภาคผนวกที่ 7 แสดงขั้นตอนการบริหารหลักสูตร ทั้ง 7 ขั้นตอน

ขั้นตอน การวิจัย และพัฒนารูปแบบ	ขั้นตอนการบริหารจัดการ หลักสูตร	กาพลินธุ์ศึกษา (Kalasin Model)	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	สรุป
P	1. การเตรียมความพร้อม	องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร (Knowledge)	1. ศึกษาสภาพปัญหา เอกสารที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ในการบริหารจัดการหลักสูตร เพื่อเข้าใจถึงสภาพปัญหาและความต้องการ 2. จัดประชุม สันทนาการกลุ่ม ผู้บริหารและคณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อสร้างความตระหนักให้กับผู้เกี่ยวข้อง และสร้างรูปแบบและคู่มือการบริหารหลักสูตร 3. นำเสนอร่างให้ผู้เชี่ยวชาญร่วมตรวจสอบรูปแบบโดยหาฉันทมติ	หลักสูตรท้องถิ่น “กาพลินธุ์ศึกษา” (Kalasin Model)
	2. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	ตระหนักถึงความสำคัญของหลักสูตร (Awareness)	4. ปรับปรุงรูปแบบเพื่อนำไปทดลองใช้ในโรงเรียน	
	3. การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร	นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนา (Local)		
	4. การดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตร	วิเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีความชัดเจน (Analysis)	1. การสังเคราะห์องค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นเนื้อหาของหลักสูตร โดยการประชุมชี้แจงถึงผลกระทบต่างๆ เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตร กับผู้บริหาร คณะครูและคณะกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาพลินธุ์ 2. โรงเรียนในสังกัดนำรูปแบบไปใช้	
A				

ขั้นตอน การวิจัย และพัฒนารูปแบบ	ขั้นตอนการบริหารจัดการ หลักสูตร	กาพลินรู้ศึกษา (Kalasin Model)	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	สรุป
	5. การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล	การสังเคราะห์ องค์ความรู้จาก ภูมิปัญญา ท้องถิ่น (Synthesis)	นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาสังเคราะห์ ข้อมูลความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น กำกับ ติดตาม นิเทศ และประเมินผลการใช้รูปแบบการ บริหารจัดการหลักสูตร	
O	6. การสรุปผล การดำเนินงาน	การบูรณาการ ภูมิปัญญา ท้องถิ่นกับองค์ ความรู้สากล (Integration)	1. วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผล นำผลที่ได้ และจัดทำรายงานผลการพัฒนารูปแบบการ บริหารด้านต่าง ๆ ดังนี้ 2. ปัจจัยและกระบวนการในการใช้หลักสูตร	
	7. การ ปรับปรุงพัฒนา	ความแปลก ใหม่ของ หลักสูตร สถานศึกษา (Novel)	3. คุณลักษณะของโรงเรียน ครูและนักเรียน 4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจาก หลักสูตรท้องถิ่น 5. ความพึงพอใจในการบริหารจัดการหลักสูตร ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 6. การบรรรณาการฐานหลักสูตรแกนกลาง 7. มีรูปแบบหลักสูตรที่แปลกใหม่	
R				

ภาคผนวก ก

สรุปขั้นตอนการดำเนินการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตร
สถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางภาพผนวกที่ 8 สรุปขั้นตอนการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

คำถาม/ขั้นตอนการวิจัย	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	เครื่องมือ	สถิติการวิเคราะห์ข้อมูล	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
<p>คำถาม 1 สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการบริหารจัดการหลักสูตร สถานศึกษาของโรงเรียน สังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด กาฬสินธุ์ เป็นอย่างไรและมี อะไรบ้าง</p> <p>ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการ บริหารจัดการหลักสูตร สถานศึกษาของโรงเรียน สังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด กาฬสินธุ์</p>	<p>1. เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับการบริหารหลักสูตร สถานศึกษา เพื่อให้ได้ องค์ความรู้ทางทฤษฎีที่จะนำมาเป็น ข้อมูลกำหนดเป็นกรอบแนวคิด รูปแบบการบริหารหลักสูตร สถานศึกษา</p> <p>2. เพื่อศึกษาแนวคิดด้านการ บริหารหลักสูตรสถานศึกษา</p> <p>3. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการ วิจัยและพัฒนา</p>	<p>1. ศึกษาเอกสาร</p> <p>2. การประชุม สทนากลุ่ม</p> <p>3. สร้าง แบบสอบถาม</p> <p>4. สร้างแบบ สัมภาษณ์</p> <p>5. สอบถามความ คิดเห็น</p> <p>6. วิเคราะห์ข้อมูล</p> <p>7. สรุปผลการศึกษา สภาพปัญหาและ ความต้องการ</p>	<p>1. แบบสอบถาม</p> <p>2. แบบสัมภาษณ์</p> <p>3. การสนทนา กลุ่ม</p>	<p>1. พรรณนา</p> <p>2. ใช้สถิติค่าเฉลี่ยและ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน</p> <p>3. การวิเคราะห์เชิง เนื้อหา</p>	<p>ได้ทราบสภาพ ปัจจุบันปัญหาและ ความต้องการของการ พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการ หลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียน สังกัด องค์การบริหารส่วน จังหวัดกาฬสินธุ์</p>

คำถาม/ขั้นตอนการวิจัย	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	เครื่องมือ	สถิติ/การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
คำถาม 2 การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ มีรูปแบบอย่างไร	เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์	1. จัดทำร่างรูปแบบ 2. ประชุมเชิงปฏิบัติการ 3. นำเสนอร่างรูปแบบ 4. สร้างรูปแบบ 5. เสนอกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 6. ปรับปรุงรูปแบบตาม ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ 7. ทดลองใช้และพัฒนารูปแบบ 8. เขียนรายงานผลการวิจัยของ ระยะที่ 2	1. แบบบันทึก ข้อมูล 2. แบบบันทึกการ สนทนากลุ่ม 3. แบบสัมภาษณ์	การวิเคราะห์เชิง เนื้อหา	ได้รูปแบบการ บริหารจัดการหลักสูตร สถานศึกษาของ โรงเรียน สังกัด องค์การบริหารส่วน จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ เหมาะสมจาก ผู้เชี่ยวชาญ

คำถาม/ขั้นตอนการวิจัย	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	เครื่องมือ	สถิติ/การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
<p>คำถาม 3 รูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีคุณภาพเพียงใด</p> <p>รูปแบบการบริหาร</p> <p>ระยะที่ 3 ทดลองใช้ / ประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์</p>	<p>เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์</p>	<p>1. ประชุม สทนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้อง โดยใช้แบบสอบถามและแบบประเมิน</p> <p>2. ผู้วิจัยเขียนรายงานสรุปผลการวิจัย จัดทำคู่มือและเขียนรายงานเผยแพร่</p>	<p>1. ผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้อง</p> <p>2. แบบบันทึกรายงาน</p> <p>3. แบบประเมิน</p> <p>4. แบบสอบถาม</p>	<p>ค่าความถี่ ค่ามัธยฐาน ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน</p>	<p>ได้รูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีคุณภาพและคู่มือรูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์</p>

ภาคผนวก ง

1. ตารางสรุปประเด็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคความต้องการและข้อเสนอแนะของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาทั้ง 7 ขั้นตอน
2. หลักสูตรท้องถิ่น “การปลูกอ้อย” กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3

ตารางภาคผนวกที่ 9 สรุปประเด็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคความต้องการ
และข้อเสนอแนะของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาทั้ง 7 ขั้นตอน

สภาพปัจจุบัน	ปัญหาและอุปสรรค	ความต้องการและข้อเสนอแนะ
<p>1. ด้านการเตรียมความพร้อม</p> <p>1. ผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนขาดองค์ความรู้ในการวางแผนการจัดทำหลักสูตรสำรวจความต้องการของชุมชนผู้เรียน</p> <p>2. ครูไม่มีความรู้ในการจัดทำหลักสูตร ขีดหลักสูตรแกนกลางสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ยังนำความรู้มาใช้พัฒนาการเรียนการสอนยังไม่เต็มที่</p> <p>3. คณะกรรมการสถานศึกษาไม่มีความรู้ด้านการวางแผนการจัดทำหลักสูตร โดยเฉพาะหลักสูตรแกนกลาง</p> <p>4. โรงเรียนขาดการให้ความรู้ชี้แจงในการประชุมผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียน</p>	<p>1. ข้อมูลความรู้พื้นฐานการวางแผนการจัดทำหลักสูตร ไม่ชัดเจนเท่าที่ควร</p> <p>2. เวลาในการจัดทำพัฒนาหลักสูตร การวิเคราะห์ การหาแนวทาง มีเวลาน้อยเกินไป</p> <p>3. นักเรียนยังไม่ได้รับความรู้ทันที่จะปรับตัวในการจัดการศึกษาระบบใหม่</p> <p>4. ครูใช้ความรู้ในการวิเคราะห์ความต้องการหลักสูตรน้อยเกินไป</p> <p>5. ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร เนื่องจากมีภาระงานมากและขาดองค์ความรู้ด้านการจัดทำหลักสูตร</p>	<p>1. ควรมีการอบรมผู้บริหาร ครูและผู้เกี่ยวข้องในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา</p> <p>2. ควรมีการปูพื้นฐานความรู้ด้านภาษาเพื่อที่จะให้นักเรียนได้ปรับตัวให้เข้ากับอาเซียน</p> <p>3. โรงเรียนควรมีการนำเอาองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาที่มีในท้องถิ่น มารวบรวมเป็นองค์ความรู้ไปกำหนดแนวทางและวิเคราะห์จัดทำหลักสูตร</p>

สภาพปัจจุบัน	ปัญหาและอุปสรรค	ความต้องการและข้อเสนอแนะ
<p>2. ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา</p> <p>มีหลักสูตรที่ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ โครงสร้างหลักสูตร กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนได้ประชุมครูในการจัดทำหลักสูตรและเป็นหลักสูตรที่ปรับปรุงพร้อมใช้ และจัดทำหลักสูตรเพิ่มในกลุ่มสาระและรายวิชาต่าง ๆ</p>	<p>1. ครูยังขาดความตระหนักใน ความสำคัญของหลักสูตรและ ยังไม่มีการศึกษาให้เข้าใจ ลึกซึ้ง</p> <p>2. มีบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ ไม่เข้าใจในการใช้หลักสูตร</p> <p>3. ครูให้ความร่วมมือในการ จัดทำหลักสูตรน้อย ทำให้ หลักสูตรที่มีเป็นเพียงหนังสือ ทัวไป</p>	<p>1. อยากให้ครู หรือผู้บริหาร โรงเรียน ตระหนักถึง ความสำคัญของหลักสูตร และ จัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับ ความต้องการของชุมชน และ เป็นประโยชน์นักเรียนมากกว่า นี้</p> <p>2. มีการศึกษาหลักสูตรให้ เข้าใจก่อน แล้วค่อยจัดทำ หลักสูตรที่ต้องการ</p> <p>3. ให้ครูทุกท่านศึกษาหลักสูตร แกนกลางอย่างดั่งแท้</p> <p>4. ครูให้ความร่วมมือ ในการ จัดทำหลักสูตรให้มากขึ้น</p>

สภาพปัจจุบัน	ปัญหาและอุปสรรค	ความต้องการและข้อเสนอแนะ
<p>3. ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร</p> <p>มีการจัดทำหลักสูตรที่พัฒนาแล้ว แต่ยังคงยึดหลักสูตรแกนกลางมาวิเคราะห์และเป็นรูปแบบในการจัดทำชุมชนไม่มีส่วนร่วม</p>	<p>1.การศึกษาหลักสูตรแกนกลางและเป้าหมายของหลักสูตรน้อยเกินไป</p> <p>2.มีการนำหลักสูตรท้องถิ่นมาใช้เล็กน้อยเกินไป การกำกับติดตามการใช้หลักสูตร ยังไม่ตรงตามความต้องการของชุมชน</p> <p>3.ชุมชนในท้องถิ่นขาดบทบาทและการมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้หลักสูตร</p>	<p>1.โรงเรียนควรมีการศึกษาการใช้หลักสูตร ให้สอดคล้องกับท้องถิ่นมากกว่านี้</p> <p>2. ชุมชน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีบทบาทในการจัดการหลักสูตรมากกว่านี้</p>
<p>4. ด้านการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตร(ใช้หลักสูตร)</p> <p>มีการจัดทำหลักสูตรที่พัฒนาแล้ว แต่ยังคงยึดหลักสูตรแกนกลางมาวิเคราะห์และเป็นรูปแบบในการจัดทำชุมชนไม่มีส่วนร่วม</p>	<p>1.การศึกษาหลักสูตรแกนกลางและเป้าหมายของหลักสูตรน้อยเกินไป</p> <p>2.มีการนำหลักสูตรท้องถิ่นมาใช้เล็กน้อยเกินไป การกำกับติดตามการใช้หลักสูตร ยังไม่ตรงตามความต้องการของชุมชน</p> <p>3.ชุมชนในท้องถิ่นขาดบทบาทและการมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้หลักสูตร</p>	<p>1.โรงเรียนควรมีการศึกษาการใช้หลักสูตร ให้สอดคล้องกับท้องถิ่นมากกว่านี้</p> <p>2. ชุมชน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมีบทบาทในการจัดการหลักสูตรมากกว่านี้</p>

สภาพปัจจุบัน	ปัญหาและอุปสรรค	ความต้องการและข้อเสนอแนะ
<p>5. ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล</p> <p>1. มีการประเมินผลการใช้หลักสูตรไม่ต่อเนื่อง</p> <p>2. มีการจัดทำแผนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน</p> <p>3. มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักสูตรแกนกลาง</p> <p>4. โรงเรียนขาดการดำเนินการประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ขาดการประชุมกลุ่มสาระในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร</p>	<p>1. โรงเรียนขาดการประเมินผลหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง</p> <p>2. มีการนิเทศ ขาดการนำผลการนิเทศมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลสู่การพัฒนา</p> <p>3. มีการนิเทศการใช้หลักสูตรไม่มากเท่าที่ควรเนื่องจากขาดงบประมาณในการดำเนินการ คิดว่าหลักสูตรเป็นเรื่องของกรมหรือกระทรวงที่ต้องรับผิดชอบ</p> <p>4. ขาดการสังเคราะห์องค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นเนื้อหาของหลักสูตร (ครูชำนาญการพิเศษ. 15 กันยายน 2554)</p>	<p>1. ควรมีปฏิทินที่ชัดเจนกว่านี้ในการปรับปรุงหลักสูตร</p> <p>2. ผู้บริหารควรนำผลการนิเทศการเรียนการสอนมาสังเคราะห์เพื่อให้ได้แนวทางแก้ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตร</p> <p>3. โรงเรียนควรจัดนิเทศการสอนและหลักสูตรเป็นประจำ</p> <p>4. ควรนำการสังเคราะห์องค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นเนื้อหาของหลักสูตร (ครูชำนาญการพิเศษ. 15 กันยายน 2554)</p>

สภาพปัจจุบัน	ปัญหาและอุปสรรค	ความต้องการและข้อเสนอแนะ
<p>6. ด้านการสรุปผลการดำเนินงาน</p> <p>1. มีหลักสูตรสถานศึกษา</p> <p>2. มีการใช้งานหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน</p> <p>3. มีการนำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปใช้</p> <p>4. โรงเรียนได้ดำเนินการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และบูรณาการกับรายวิชาอื่น ๆ</p>	<p>1. ยังไม่มีการสรุปผลการใช้หลักสูตรของ โรงเรียนอย่างบูรณาการเข้ากับหลักสูตรท้องถิ่น</p> <p>2. ไม่มีแบบฟอร์มเอกสารการใช้ประเมินที่มาตรฐานเหมาะสม</p> <p>3. ขาดการสรุปผลการใช้หลักสูตร เนื่องจากไม่มีงบประมาณสนับสนุน</p>	<p>1. ควรมีการบูรณาการสรุปประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาให้ชัดเจน และต่อเนื่อง และสัมพันธ์กับพื้นฐานความต้องการของท้องถิ่น</p> <p>2. ควรมีการรายงานผล และสรุปผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาให้ชุมชนด้วย</p>

สภาพปัจจุบัน	ปัญหาและอุปสรรค	ความต้องการและข้อเสนอแนะ
<p>7. ด้านการปรับปรุงพัฒนา</p> <p>1. มีหลักสูตรสถานศึกษา</p> <p>2. ปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย</p> <p>3. มีการปรับปรุงการใช้หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ไม่ต่อเนื่อง</p> <p>4. การจัดทำหลักสูตรโดยการนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไข</p>	<p>1. หลักสูตรยังขาดการยอมรับ เนื่องจากไม่ได้พัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มที่</p> <p>2. หลักสูตรที่ปรับปรุง ขาดความแปลกใหม่น่าสนใจ</p> <p>3. มีการปรับปรุงหลักสูตรบ่อยครั้ง แต่การพัฒนาอย่างไม่เต็มที่</p> 	<p>1. อยากให้หลักสูตรมีความแปลกใหม่ และพัฒนาผู้เรียนได้อย่างจริงจัง</p> <p>2. หลักสูตรใหม่ที่พัฒนาขึ้นจากหลักสูตรเดิมน่าจะมีความแปลกใหม่ เพื่อลดความน่าเบื่อ</p> <p>3. ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรผ่านกระบวนการคิดของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้บริหารโรงเรียน ครู กรรมการสถานศึกษา ที่มีความแปลกใหม่และทันสมัย</p> <p>4. ควรมีการนิเทศหลักสูตรอย่างต่อเนื่องเพื่อกระตุ้นแนวคิดและปลูกฝังความตระหนักถึงความสำคัญของหลักสูตร</p>

คู่มือการใช้หลักสูตรระดับท้องถิ่นของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วน จังหวัดกาฬสินธุ์

องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ได้กำหนดกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น
ตามภารกิจในการจัดทำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ดังนี้

เป้าหมาย/จุดเน้นคุณภาพผู้เรียน

1. เป้าหมายคุณภาพผู้เรียน

- 1.1 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน : ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกกลุ่มสาระ
การเรียนรู้สูงขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 4 จากคะแนนฐานเดิม
- 1.2 ด้านสมรรถนะสำคัญ : ผู้เรียนอย่างน้อยร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์การประเมิน
สมรรถนะสำคัญของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 1.3 ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ : ผู้เรียนอย่างน้อยร้อยละ 80 มีผลการ
ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไม่น้อยกว่าระดับดี

2. จุดเน้นคุณภาพผู้เรียน

- 2.1 มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
- 2.2 มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา
การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี
- 2.3 มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ
- 2.4 มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความ
รัก และความภาคภูมิใจในท้องถิ่น

สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ทุกโรงเรียนพึงจัดการเรียนรู้
เกี่ยวกับจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งประกอบด้วย ความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประเพณี
วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ บุคคลสำคัญ และสถานที่สำคัญ

การประเมินผู้เรียนระดับท้องถิ่น

การวัดและประเมินผล

1. ใช้วิธีวัด เครื่องมือวัด และประเมินให้สอดคล้องและครอบคลุมกับตัวชี้วัด / ผลการเรียนรู้ (ด้านความรู้ ปฏิบัติ และเจตคติ) และธรรมชาติวิชา
2. กำหนดเกณฑ์การประเมินให้ชัดเจนมีความเป็นไปได้และเหมาะสมกับศักยภาพผู้เรียนโดยเฉพาะการกำหนดระดับคุณภาพ (Rubric)
3. วัดและประเมินควบคู่ไปกับการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง
4. ให้มีผู้ประเมินหลายฝ่ายโดยสอดคล้องกับสถานการณ์และตัวชี้วัด/ ผลการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้เรียน เพื่อนผู้เรียน ครูผู้ปกครอง ชุมชน เป็นต้น
5. จัดให้มีการนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ เพื่อปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

รูปแบบการประเมิน

การประเมินระดับท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ดำเนินการประเมินคุณภาพผู้เรียนตามสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และ ตามจุดเน้น คุณภาพผู้เรียนด้านสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในทุกระดับชั้น

เกณฑ์การประเมิน

1. กลุ่มสาระการเรียนรู้
  - 1.1 เกณฑ์การประเมินตัวชี้วัดชั้นปี/ช่วงชั้นตามหลักสูตรแกนกลาง และผลการเรียนรู้ตามหลักสูตร / สาระการเรียนรู้ระดับท้องถิ่น
    - ระดับ 4 (ดีมาก) หมายถึง ผู้เรียนมีพฤติกรรมผ่านตามตัวชี้วัด /ผลการเรียนรู้ร้อยละ 80 ขึ้นไปของตัวชี้วัด /ผลการเรียนรู้ทั้งหมด หรือ มีผลการประเมินเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 – 4.00
    - ระดับ 3 (ดี) หมายถึง ผู้เรียนมีพฤติกรรมผ่านตามตัวชี้วัดร้อยละ 70 – 79 ของตัวชี้วัด /ผลการเรียนรู้ทั้งหมด หรือมีผลการประเมินเฉลี่ยตั้งแต่ 2.60 – 3.49
    - ระดับ 2 (พอใช้) หมายถึง ผู้เรียนมีพฤติกรรมผ่านตามตัวชี้วัดร้อยละ 60 – 69 ของตัวชี้วัด /ผลการเรียนรู้ทั้งหมด หรือมีผลการประเมินเฉลี่ยตั้งแต่ 1.51 – 2.59
    - ระดับ 1 (ปรับปรุง) หมายถึง ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามตัวชี้วัดต่ำกว่าร้อยละ 60 ของตัวชี้วัด /ผลการเรียนรู้ทั้งหมด หรือมีผลการประเมินเฉลี่ยต่ำกว่าหรือเท่ากับ 1.50

1.2) การตัดสินการผ่านตัวบ่งชี้/ ผลการเรียนรู้ : ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้ระดับ 3 ขึ้นไป

2. สมรรถนะสำคัญและ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนระดับท้องถิ่น

2.1 เกณฑ์การประเมินสมรรถนะสำคัญและ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

ระดับดีเยี่ยม หมายถึง ผู้เรียนมีพฤติกรรมผ่านตัวชี้วัด / ผลการเรียนรู้ทุกข้อของแต่ละระดับชั้น หรือมีผลการประเมินเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 – 4.00

ระดับดี(ผ่าน) หมายถึง ผู้เรียนมีพฤติกรรมผ่านตัวชี้วัด/ ผลการเรียนรู้ 3 ใน 4 ของตัวชี้วัด / ผลการเรียนรู้ทั้งหมดของแต่ละระดับชั้น หรือมีผลการประเมินเฉลี่ยตั้งแต่ 2.60 – 3.49

ระดับพอใช้ หมายถึง ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามตัวชี้วัด / ผลการเรียนรู้ 2 ใน 4 ของตัวชี้วัด / ผลการเรียนรู้ทั้งหมดของแต่ละระดับชั้น หรือมีผลการประเมินเฉลี่ยตั้งแต่ 1.51 – 2.59

ระดับควรปรับปรุง หมายถึง ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามตัวชี้วัด / ผลการเรียนรู้น้อยกว่า 2 ใน 4 ของตัวชี้วัด / ผลการเรียนรู้ทั้งหมดของแต่ละระดับชั้น หรือมีผลการประเมินเฉลี่ยต่ำกว่าหรือเท่ากับ 1.50

การตัดสินการผ่านตัวบ่งชี้/ ผลการเรียนรู้ : ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามตัวชี้วัด / ผลการเรียนรู้ระดับ 3 ขึ้นไป

การวิจัยและพัฒนา

องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ กำหนดให้มีการนิเทศ ติดตามการใช้หลักสูตร โดยมีคณะบริหารรับผิดชอบ นิเทศโรงเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง สำหรับการประเมินการทดลองหลักสูตรของโรงเรียน ดำเนินการประเมินเป็น 2 ส่วน คือ ประเมินเอกสารหลักสูตร และประเมินการใช้หลักสูตร ผู้ประเมินได้แก่ คณะครู ผู้บริหาร โรงเรียน คณะศึกษานิเทศก์และผู้บริหารการศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์

มาตรฐานและตัวชี้วัดประวัติศาสตร์

1. มาตรฐานและตัวชี้วัดประวัติศาสตร์

สาระท้องถิ่น	สาระ/มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	กลุ่มสาระ การเรียนรู้
ด้านประวัติศาสตร์ - ประวัติความเป็นมา	- มฐ. ศ 4.1 - มฐ. ศ 4.3	- ม. 4/2-3 - ม. 5/1-3 - ม. 6/1-2 - ม. 1/1-3 - ม. 2/1-3 - ม. 3/1-2 - ม. 4-6/1-2 - ม. 1/2-3 - ม. 2/2 - ม. 4/1-3 - ม. 5/1,4 - ม. 1/1-3 - ม. 2/3 - ม. 3/3-4 - ม. 4-6/3,5	- สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม - สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2. มาตรฐานและตัวชี้วัดภูมิศาสตร์

สาระท้องถิ่น	สาระ/มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	กลุ่มสาระการเรียนรู้
ด้านภูมิศาสตร์ - สภาพภูมิศาสตร์	- มฐ. ส 5.1 - มฐ. ส 5.2	- ม. 1/1, ม. 1/5 - ม. 2/1-3 - ม. 3/1-3 - ม. 4/1-3 - ม. 5/1-3 - ม. 6/1-2 - ม. 1/1-3 - ม. 2/1-2 - ม. 3/1-2 - ม. 4-6/1-4 - ม. 1/1-3 - ม. 2/1-4 - ม. 3/1-5 - ม. 4/1-3 - ม. 5/1-3 - ม. 6/1-3 ม.1/1 -3 ม.2/1-2 ม.3/1-4 ม.4-6/1-4	- สังคม ศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม
การเมืองการปกครอง	มฐ. ส 2.2	ม.1/1 -3 ม.2/1-2 ม.3/1-4 ม.4-6/1-4	

3. มาตรฐานและตัวชี้วัดประเพณีวัฒนธรรม

สาระท้องถิ่น	สาระ/มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	กลุ่มสาระการเรียนรู้
ด้านวัฒนธรรมประเพณี - ประเพณี 12 เดือน	- มฐ. ศ 1.2	- ม. 1/3 - ม. 2/2 - ม. 3/1-2 - ม. 4/3 - ม. 5/1-2 - ม. 6/3 - ม. 1/3-4 - ม. 2/1,3,5 - ม. 3/4 - ม. 4-6/2-4	- สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
	- มฐ. ศ 2.1	- ม. 3/1 - ม. 4/4 - ม. 5/3 - ม. 6/2,4 - ม. 1/3 - ม. 3/3 - ม. 4-6/5	- สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
	- มฐ. ศ 4.3	- ม. 1/2 - ม. 2/2 - ม. 3/3 - ม. 4-6/3-5	- สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

4. มาตรฐานและตัวชี้วัดเศรษฐกิจ

สาระท้องถิ่น	สาระ/มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	กลุ่มสาระการเรียนรู้
ด้านเศรษฐกิจ			
1.แหล่งท่องเที่ยว	- มฐ. ว 8.1	- ม. 4 - 6	- วิทยาศาสตร์
1.1 ภู่ม่านขาว (พิพิธภัณฑสถานสิรินธร)	- มฐ. ว 8.1	- ม. 4 - 6	- สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
1.2 เขื่อนลำปาว (สะพานเทพสุดา)	- มฐ. ส 3.1	- ม. 6/3	- สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
1.3 สวนสะออน, หาดดอกเกด	- มฐ. ส 4.2	- ม. 4/2	- สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
1.4 พระธาตุยาคู (เมืองฟ้าแดดสงยาง)	- มฐ. ส 4.2	- ม. 4/2	- การงานอาชีพและเทคโนโลยี
1.5 พระพุทธไสยาสน์ภู่คำ	- มฐ. ง 4.1	- ม. 3/3	- วิทยาศาสตร์
1.6 ผ้าไหมแพรวา (บ้านโพน)	- มฐ. ว 2.1	- ม. 3,6 ม.	- สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
1.7 ผาเสวย (ภูพาน)	- มฐ. ส 1.1	6/1	- การงานอาชีพและเทคโนโลยี
1.8 วัฒนธรรมผู้ไท (บ้านโลกโอง)		- ม. 5/4	- การงานอาชีพและเทคโนโลยี
2. ด้านเกษตรกรรม			- การงานอาชีพและเทคโนโลยี
2.1 อาชีพทำไร่อ้อย	- มฐ. ง 4.1	- ม. 2/3	- การงานอาชีพและเทคโนโลยี
2.2 อาชีพทำไร่มันสำปะหลัง	- มฐ. ง 4.1	- ม. 2/3	- การงานอาชีพและเทคโนโลยี
2.3 การเลี้ยงกุ้ง,เลี้ยงปลา	- มฐ. ง 4.1	- ม. 2/3	- การงานอาชีพและเทคโนโลยี
2.4 การปลูกยางพารา	- มฐ. ง 4.1	- ม. 2/3	- การงานอาชีพและเทคโนโลยี
2.5 การเลี้ยงโคเนื้อ	- มฐ. ง 4.1	- ม. 2/3	- การงานอาชีพและเทคโนโลยี
2.6 โรงสีข้าวพระราชทาน อ.หนองชัย	- มฐ. ง 4.1	- ม. 2/3	- การงานอาชีพและเทคโนโลยี
	- มฐ. ง 4.1	- ม. 2/3	- การงานอาชีพและเทคโนโลยี
	- มฐ. ส 3.1	- ม. 2/3	- สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
3. ด้านหัตถกรรม			- การงานอาชีพและเทคโนโลยี
3.1 การทอผ้าไหมบ้านโพน	- มฐ. ง 4.1	- ม. 3/3	- การงานอาชีพและเทคโนโลยี
3.2 ผ้าฝ้ายเขาวง	- มฐ. ง 4.1	- ม. 3/3	- การงานอาชีพและเทคโนโลยี
3.3 จักสานหมวกบ้านกุดท่าลือ อ.ห้วยเม็ก	- มฐ. ง 4.1	- ม. 3/3	- การงานอาชีพและเทคโนโลยี
3.4 การทำเครื่องดนตรีพื้นบ้าน (วงโปงลาง)	- มฐ. ศ 2.2	- ม. 3/1	- ศิลปะ
3.5 การทอเสื่อ	- มฐ. ง 4.1	- ม. 3/3	- การงานอาชีพและเทคโนโลยี

สาระท้องถิ่น	สาระ/มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	กลุ่มสาระการเรียนรู้
3.6 งานจักสานไม้ไผ่			

5. มาตรฐานและตัวชี้วัดการประกอบอาชีพ

สาระท้องถิ่น	สาระ/มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	กลุ่มสาระการเรียนรู้
ด้านการประกอบอาชีพ 1.1 การเกษตรกรรม 1.1.1 -ข้าว 1.1.2 มันสำปะหลัง 1.1.3 ปอ 1.1.4 ถั่วลิสง 1.1.5 อ้อย 1.1.6 ยางพารา 1.1.7 พืชผักสวนครัว 1.1.8 ผลไม้และไม้ยืนต้น 1.2 การประมง 1.3 การปศุสัตว์ 1.4 การพาณิชยกรรม 1.5 การอุตสาหกรรม	มฐ. ง 4.1	- ม. 4/1 - ม. 5/1-2 - ม. 5/1-2 - ม. 6/1-2 ม. 1/1-3 ม. 2/1-3 ม. 3/1-3 ม. 4-6/1-4	- การงานอาชีพและเทคโนโลยี
บุคคลสำคัญ 1. ท้าวโสมพะมิตร 2. นายเปลื้อง ฉายรัศมี 3. พระครูวิจิตรสาหัสคุณ 4. พระราชพิพัฒน์นารถ	สาระที่ 1 : ภาษาเพื่อการสื่อสาร มาตรฐาน ต. 1.3 : นำเสนอข้อมูลข่าวสาร ความคิดรวบยอด ความคิดเห็น เรื่องต่างๆ โดยการพูด และเขียน สาระที่ 3 : ภาษากับความ สัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้ อื่น	ชั้นม. 1-6/ ตช.1 ชั้น ม. 1-3 / ตช.1 ชั้น ม. 4-6 / ตช.1	ภาษาต่างประเทศ

สาระท้องถิ่น	สาระ/มาตรฐาน	ตัวชี้วัด	กลุ่มสาระการเรียนรู้
<p>บุคคลสำคัญ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ท้าวโสมพะมิตร 2. นายเปลื้อง ฉายรัศมี 3. พระครูวิจิตรศรัทธคุณ 4. พระราชพิพัฒนาทร 	<p>มาตรฐาน ต 3.1 : ใ้ภาษา ต่างประเทศในการเชื่อมโยงความ รู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น และเป็นพื้นฐานในการพัฒนา และเปิดโลกทัศน์ ของตน</p> <p>สาระที่ 4 : ภาษากับความ สัมพันธ์กับชุมชนและโลก</p> <p>มาตรฐาน ต 4.1 : สามารถใช้ ภาษาต่างประเทศตามสถานการณ์ ต่าง ๆ ทั้งในสถานศึกษา ชุมชน และสังคม</p> <p>มาตรฐานที่ ส.4.3</p> <p>มาตรฐานที่ ศ.1.1</p>	<p>ชั้น ม. 1-6/ ตช.1</p> <p>ชั้น ม. 1-3 / ตช.1</p> <p>ชั้น ม. 4-6 / ตช.1</p> <p>ชั้น ม. 1-6/ ตช. 1</p> <p>ชั้น ม. 1-3 / ตช.1</p> <p>ชั้น ม.4-6 / ตช. 1</p> <p>ชั้น ม.2/ ตช.1</p> <p>ชั้น ม.6/ ตช.2</p>	<p>สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม ศิลปะ</p>

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2547.
- _____ ภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว,
2547.
- _____ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ
โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2551.
- จังหวัดกาฬสินธุ์. วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัด
กาฬสินธุ์. กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2544.
- ไชยศ วันอุทา. เอกสารประกอบการเรียนการสอนท้องถิ่นของเรา (จังหวัดกาฬสินธุ์).
พิมพ์ครั้งที่ 2. กาฬสินธุ์ : ประสานการพิมพ์, 2542.
- นายสนิทวงศ์ อุเทศนันท์ และคณะ “พระราชวงศ์จักรี กับ 200 ปี กาฬสินธุ์”, 2536.
- บุญเกิด พิมพ์วรรณธาดา. ประเพณีอีสาน และเกร็ดโบราณคดีอีสาน บริษัทขอนแก่นคลัง-
นานาชาติธรรม , 2544.
- บุญศรี เปรียญ. ประเพณีอีสาน. กรุงเทพฯ ส.ธรรมภักดี, มปป.
- ปรีชา พิณทอง. ภาษิตโบราณ. พิมพ์ครั้งที่ 6 สำนักพิมพ์ไบลาน กรุงเทพฯ, 2534.
- นายวิญญู อุดระ. ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
กาฬสินธุ์ เขต 2. <https://sites.google.com/site/supervisionksn2/klum-ngan>
<วันที่ 11 มีนาคม 2554>
- สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอขามเฒ่า ท้องถิ่นตระกูล “ภู” เอกสาร สน, 2540.
- สำนักนายกรัฐมนตรื. วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา
จังหวัดกาฬสินธุ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2544.
- ลำดี รักสุทธิ. ผญา. สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา กรุงเทพฯ, 2543.
- สุวิทย์ ธีรศาสตร์และคณะ. ท้องถิ่นของเรา 1 หนังสือเรียนสังคมศึกษา รายวิชา ส 071
โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว กรุงเทพฯ, 2540.

เอกสารประกอบหลักสูตร

ประวัติศาสตร์

กาฬสินธุ์ เป็นจังหวัดที่มีความอุดมสมบูรณ์จังหวัดหนึ่งในภาคอีสาน จากหลักฐานทางโบราณคดี บ่งบอกว่าเคยเป็นที่อยู่อาศัยของเผ่าละว้า ซึ่งมีความเจริญทางด้านอารยธรรมประมาณ 1,600 ปี จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์เริ่มตั้งเป็นเมืองในสมัยรัตนโกสินทร์ เมื่อปี พ.ศ. 2336 โดยท้าวโสมพะมิตร ได้อพยพหลบภัยมาจากดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงพร้อมไพร่พล และมาตั้งบ้านเรือนอยู่ริมน้ำป่าว เรียกว่า “บ้านแก่งสำโรง” แล้วได้นำเครื่องบรรณาการเข้าถวายสวามิภักดิ์ต่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ต่อมาได้รับพระกรุณาโปรดเกล้า ยกฐานะบ้านแก่งสำโรงขึ้นเป็นเมือง และพระราชทานนามว่า “เมืองกาฬสินธุ์” หรือ “เมืองน้ำคำ” ซึ่งเป็นเมืองที่สำคัญทางประวัติศาสตร์มาตั้งแต่สมัยโบราณกาล “กาฬ” แปลว่า “ดำ” “สินธุ์” แปลว่า “น้ำ” กาฬสินธุ์จึงแปลว่า “น้ำดำ” ทั้งมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งให้ท้าวโสมพะมิตรเป็น “พระยาชัยสุนทร” ครองเมืองกาฬสินธุ์เป็นคนแรก

สมัยกรุงธนบุรีประมาณ พ.ศ. 2310 พระเจ้าองค์เวียงจันทน์แห่งนครเวียงจันทน์ ได้สิ้นพระชนม์ โอรสท้าวเพี้ยเมืองแสน ได้ยกกองทัพเข้ายึดเมืองเวียงจันทน์ และได้สถาปนาขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดิน สืบแทน ทรงพระนามว่า “พระเจ้าศิริบุญสาร” พ.ศ. 2330 ท้าวโสมพะมิตรและอุปราชเมืองแสนน้องโปง เมืองแสนหน้าใจเกิดขัดใจกับ พระเจ้าศิริบุญสาร จึงรวบรวมผู้คนอพยพจากดินแดนทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ข้ามมาตั้งบ้านเรือนบริเวณลุ่มน้ำคำ แถบบ้านพรรณา (ปัจจุบันอยู่ในเขตจังหวัดสกลนคร) ต่อมา ท้าว

ศิริบุญสารได้ยกกองทัพติดตามมา ท้าวโสมพะมิตรจึงอพยพต่อไปโดยแยกเป็น 2 สาย คือ

สายที่ 1 มีอุปราชเมืองแสนหน้าใจเป็นหัวหน้า อพยพไปทางทิศตะวันออกสมทบกับพระวอ หลบหนีไปจนถึงนครจำปาศักดิ์ ขอพึ่งบารมีของพระเจ้าหลวงแห่งนครจำปาศักดิ์ และตั้งบ้านเรือน ณ ดอนค้อนกอง ต่อมาเรียกว่า “ค่ายบ้านดู่ บ้านแก” ในปี พ.ศ. 2331 พระเจ้าศิริบุญสารให้ เพี้ยสรรคคุโภย ยกกองทัพมาปราบ พระวอตายในสนามรบ ผู้คนที่เหลือจึงอพยพไปอยู่ในเกาะกลาง ลำแม่น้ำมูลชื่อว่า “ดอนมดแดง” (ปัจจุบันอยู่ในเขตจังหวัดอุบลฯ)

สายที่ 2 มีท้าวโสมพะมิตร เป็นหัวหน้า ได้อพยพข้ามสันเขาภูพานลงมาทางใต้ และตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านกลางหมื่น ต่อมาท้าวโสมพะมิตรได้ส่งท้าวตรีและคณะออกเสาะหาชัยภูมิที่จะสร้างเมืองใหม่ ใช้เวลาประมาณปีเศษ จึงพบทำเลที่เหมาะสมคือ บริเวณลำน้ำป่าว และเห็นว่าแก่งลำโรงชายสงบเรียบร้อย มีดินน้ำอุดมสมบูรณ์ จึงอพยพผู้คนมาตั้งบ้านเรือน และได้จัดตั้งศาลเจ้าพ่อหลักเมือง

พ.ศ. 2336 ท้าวโสมพะมิตร ได้นำเครื่องบรรณาการ คือกาน้ำสัมฤทธิ์ เข้าถวายสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 แห่งราชวงศ์จักรี และขอตั้งบ้านแก่งลำโรงขึ้นเป็นเมือง ได้รับพระราชทานนามว่า "กาฬสินธุ์" และได้แต่งตั้งท้าวโสมพะมิตรเป็น "พระยาชัยสุนทร"

พ.ศ. 2437 สมัยพระยาชัยสุนทร (ท้าวเก) ได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองเป็นแบบเทศาภิบาล มีมณฑล จังหวัด อำเภอ ตำบล และให้เมืองกาฬสินธุ์ "เป็นอำเภออุทัยกาฬสินธุ์" ขึ้นกับจังหวัดร้อยเอ็ด

วันที่ 1 สิงหาคม 2456 ได้ยกฐานะอำเภออุทัยกาฬสินธุ์ เป็น "จังหวัดกาฬสินธุ์" ให้มีอำนาจปกครอง อำเภออุทัยกาฬสินธุ์ อำเภอสหัสขันธ์ อำเภอกุฉินารายณ์ อำเภอกมลาไสย และอำเภอยางตลาด โดยให้ขึ้นต่อมณฑลร้อยเอ็ด

วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2474 จังหวัดกาฬสินธุ์ ถูกยุบเป็นอำเภอ ขึ้นกับจังหวัดมหาสารคาม

วันที่ 1 ตุลาคม 2490 ได้ยกฐานะเป็น "จังหวัดกาฬสินธุ์" จนถึงปัจจุบัน กาฬสินธุ์เป็นจังหวัดที่มีความอุดมสมบูรณ์จังหวัดหนึ่งในภาคอีสาน จากหลักฐานทางโบราณคดีบ่งบอกว่าเคยเป็นที่อยู่อาศัยของเผ่าละว้า ซึ่งมีความเจริญทางด้านอารยธรรมประมาณ 1,600 ปี จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์เริ่มตั้งเป็นเมืองในสมัยรัตนโกสินทร์ เมื่อปี พ.ศ. 2336 โดยท้าวโสมพะมิตร ได้อพยพหลบภัยมาจากดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงพร้อมไพร่พล และมาตั้งบ้านเรือนอยู่ริมน้ำป่าว เรียกว่า "บ้านแก่งลำโรง" แล้วได้นำเครื่องบรรณาการเข้าถวายสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ต่อมาได้รับพระกรุณาโปรดเกล้า ยกฐานะบ้านแก่งลำโรงขึ้นเป็นเมือง และพระราชทานนามว่า "เมืองกาฬสินธุ์" หรือ "เมืองน้ำคำ" ซึ่งเป็นเมืองที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ มาตั้งแต่สมัยโบราณกาล "กาฬ" แปลว่า "ดำ" "สินธุ์" แปลว่า "น้ำ" กาฬสินธุ์จึงแปลว่า "น้ำดำ" ทั้งมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งให้ท้าวโสมพะมิตรเป็น "พระยาชัยสุนทร" ครองเมืองกาฬสินธุ์เป็นคนแรก

ภูมิศาสตร์

1. ที่ตั้ง

จังหวัดกาฬสินธุ์ตั้งอยู่ตอนกลางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางรถยนต์ประมาณ 519 กิโลเมตร ระหว่างเส้นรุ้งที่ 16-17 องศา และระหว่างเส้นแวงที่ 103 -104 องศาตะวันออก ซึ่งอยู่ใกล้กับมีเนื้อที่ ประมาณ 6,946.746 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 4,341,716 ไร่ หรือ ร้อยละ 4.5 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สภาพทั่วไป ลักษณะภูมิประเทศตอนบนเป็นภูเขาสูง ตามแนวเทือกเขาภูพาน ตอนกลางเป็นเนินเขาสลับป่าโปร่ง แม่น้ำที่สำคัญ แม่น้ำชี แม่น้ำยั้ง ลำน้ำปาว ลำน้ำห้วยยาง

2. อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดอุดรธานี โดยมีลำน้ำปาวและห้วยลำพันชาดเป็นแนวกันแบ่งเขตกัน และจังหวัดสกลนคร โดยมีเทือกเขาภูพานเป็นแนวแบ่งเขต

ทิศใต้ ติดต่อกับ จังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดมหาสารคาม

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดมุกดาหารและจังหวัดร้อยเอ็ด

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดมหาสารคาม โดยมีลำน้ำชีเป็นแนวแบ่งเขต

3. ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดกาฬสินธุ์จัดอยู่ในระดับปานกลางกับสูง โดยทั่วไปมีปริมาณน้ำฝนต่อปี โดยประมาณ 1,400 มม. น้ำฝนโดยเฉลี่ยประจำปีวัดได้ 60.76 มม. โดยเฉพาะพื้นที่ที่เป็นหุบเขา และที่ราบระหว่างภูเขา ระดับอุณหภูมิจึงแตกต่างกับบริเวณที่ราบกว้างใหญ่ทั่วไป กล่าวคือ อุณหภูมิโดยเฉลี่ยต่ำสุด 25.3 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุด 33.7 องศาเซลเซียส จะมีฤดู 3 ฤดู

ฤดูหนาว ตั้งแต่เดือนตุลาคม ถึงเดือนมกราคม

ฤดูร้อน ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนพฤษภาคม

ฤดูฝน ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึงเดือนตุลาคม เดือนสิงหาคม เป็นเดือนที่ฝนตกมากที่สุดเฉลี่ยประมาณ 323.2 มม. ระยะเวลาที่ฝนตกทั้งช่วงระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม

4. ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดกาฬสินธุ์ มีพื้นที่ ประมาณ 6446.746 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 4,341,716.25 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.5 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพื้นที่ป่าไม้

ประมาณ 0.61 ล้านไร่ เป็นพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตร ประมาณ 2.58 ล้านไร่ นอกนั้นเป็นพื้นที่อยู่อาศัย ภูเขา แม่น้ำ ประมาณ 1.01 ล้านไร่ พื้นที่ อยู่ สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง ระดับสูงสุด 300 เมตร ระดับต่ำ 100 เมตร

องค์ประกอบด้านภูมิศาสตร์ของจังหวัดกาฬสินธุ์ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

พื้นที่ตอนบน ในเขตอำเภอท่าคันโท อำเภอก้ามวง อำเภอสามชัย อำเภอเขาวง อำเภอนาคู เป็นที่สูงบริเวณเทือกเขาภูพาน มีแนวซับซ้อนสลับกับที่ราบระหว่างหุบเขาแคบ ๆ เป็นเขตป่าเขา เป็นเขตป่าไม้ที่สำคัญ ได้แก่ป่าดงมูล และป่าดงมูลแม่เผด เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญ คือลำน้ำป่าวหรือลำน้ำพาน สามารถส่งน้ำเพื่อการเกษตรในฤดูฝนได้ประมาณ 338,000 ไร่ และส่งน้ำเพื่อการเกษตรในฤดูแล้งในพื้นที่ประมาณ 265,000 ไร่

พื้นที่ตอนกลาง เป็นป่าโปร่ง สลับกับเนินเขาที่ราบทุ่งหญ้าเมืองร้อน ในเขตอำเภอหนองกุงศรี อำเภอสหัสขันธ์ อำเภอสมเด็จ อำเภอห้วยผึ้ง อำเภอนามน อำเภอกุฉินารายณ์ และอำเภอ ห้วยเม็ก

พื้นที่ตอนล่าง เป็นที่ราบลุ่ม เป็นแหล่งเพาะปลูกที่สำคัญของจังหวัด มีแนวลำน้ำและเป็นบริเวณที่รับน้ำชลประทานจากโครงการชลประทานลำปาว ลำน้ำชี ลำน้ำพาน และยังมีหนองบึงขนาดใหญ่อยู่ทั่วไป พื้นที่ส่วนนี้อยู่ในบริเวณพื้นที่ของอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอยางตลาด อำเภอกมลาไสย อำเภอร่องคำ อำเภอดอนจาน และอำเภอฆ้องชัย

5. ทรัพยากร

ถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิต จังหวัดกาฬสินธุ์มีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญที่ส่งผลต่อพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ดังนี้

5.1 ทรัพยากรดิน

ลักษณะดินในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์โดยทั่วไปเป็นดินร่วนปนทราย และดิน ทรายร่วนธรรมดา ซึ่งความอุดมบูรณ์และคุณภาพของดินต่ำ แต่ก็เป็ดินที่เหมาะสมกับการปลูกข้าว ปลูกพืชไร่ และเหมาะกับการปลูกพืชจำพวกไม้ผล

5.2. ทรัพยากรป่าไม้

จังหวัดกาฬสินธุ์มีป่าไม้ซึ่งส่วนใหญ่เป็นป่าเบญจพรรณ หรือ ป่าโคก หรือ ป่าเต็งรังถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของภูมิภาคนี้ พันธุ์ไม้ที่สำคัญของป่าชนิดนี้มีไม้เต็ง (จิก) ไม้รัง (ฮัง) ไม้พลวง (กุง) ไม้เหียง (ขาด) ไม้กราก (สะแบง) ไม้ยาง และไม้อื่นๆ อีกมากมายส่วนพืชพื้นล่างได้แก่หญ้า ก็มีจำพวกหญ้าคา หญ้าเพ็ก หญ้าโจด หญ้าเลา หญ้าแหม เป็นต้น

ชาวบ้านในท้องถิ่นจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้จำแนกป่าในพื้นที่ออกเป็น 6 ประเภท คือ ป่าภู ได้แก่ ป่าบริเวณที่สูงและภูเขา หรือป่าดิบเขา

ป่าดง ได้แก่ ป่าดิบ ป่าเบญจพรรณเป็นป่าที่มีไม้ใหญ่หนาแน่นและทึบกว่าป่าชนิดอื่นป่าโคก ได้แก่ ป่าเต็งรัง อยู่บริเวณพื้นที่ตอนกลางที่มีลักษณะเป็นรูปลอนคลื่น พื้นที่เป็นดินทรายผสมกรวดและหินลูกรัง

ป่าเหล่า ได้แก่ ป่าที่เกิดใหม่หลังจากการบุกเบิกที่ดินเพื่อประโยชน์

ป่าหญ้า ได้แก่ ป่าไม้ที่หญ้าจำพวกหญ้าคา หญ้าแฉม หญ้าเลาขึ้นหนาแน่น หลังจากที่ป่าดงได้ถูกทำลายไป

ป่าทุ่งป่าทาม ได้แก่ ป่าริมฝั่งที่มีน้ำท่วมเป็นประจำทุกปี

5.3. ทรัพยากรน้ำ

แหล่งน้ำที่สำคัญของจังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย

1. น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค ประชากรในเขตเมืองแลเขตชนบทที่มีความต้องการน้ำในการอุปโภคบริโภคในรูปของน้ำกินน้ำใช้

2. น้ำเพื่อการเกษตร

3. ระบบน้ำประปา

4. แหล่งน้ำธรรมชาติ จังหวัดกาฬสินธุ์มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญคือ ลำน้ำปาว

5. แหล่งน้ำชลประทาน แหล่งน้ำชลประทานของจังหวัดประกอบด้วย แหล่งน้ำตามโครงการขนาดใหญ่และขนาดกลาง โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและโครงการขนาดเล็ก

5.4 . ทรัพยากรสัตว์

1. สัตว์ประจำท้องถิ่นของจังหวัดกาฬสินธุ์ส่วนใหญ่ก็คล้ายคลึงกับสัตว์ที่มีอยู่ทั่วไปในเกือบทุกจังหวัดของประเทศไทย หากแต่จะมีสัตว์บางชนิดที่มีมาแต่เดิมและยังเหลืออยู่ให้เห็นได้บ้าง และสัตว์ที่ถูกนำเข้ามาเลี้ยงหรือนุรักษ์จนกลายเป็นสัตว์เอกลักษณ์ของจังหวัด

2. สัตว์ป่า เหลือจำนวนน้อย เนื่องจากสภาพลดลง จะมีเหลืออยู่ก็จะเป็นในเขตป่าเขาสูงลึก ๆ เข้าไป จนไม่อาจจะพบเห็นได้

3. สัตว์ป่านุรักษ์ ที่ได้นำเลี้ยงดูให้อยู่ในสภาพป่าธรรมชาติและให้เจริญเติบโตเพื่อขยายพันธุ์ตามสภาพธรรมชาติ และกลายเป็นสัตว์เอกลักษณ์ของจังหวัด คือ วัวแดง (Banteng) ซึ่งพบเห็นได้ยากมาในเมืองไทในปัจจุบัน แต่ที่สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่า

ปลา (สวนสะออน) จังหวัดกาฬสินธุ์ มีวิวแดงที่อาศัยอยู่และดำเนินชีวิตตามสภาพธรรมชาติ และแพร่พันธุ์เพิ่มมากขึ้นโดยลำดับ มีเป็นจำนวนมากกว่าถึง 120 ตัวในปัจจุบัน

4. สัตว์น้ำ ที่ถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดกาฬสินธุ์ ตั้งแต่เริ่มคือปลากุ่ม (ตะกูด ปลาเกร็ดถี่) ที่ในปัจจุบันลดจำนวนลงมากจนเกือบจะหาไม่ได้แล้ว ส่วนปลานาง(ปลาเนื้ออ่อน) ก็ยังมีในปริมาณค่อนข้างมาก และพบได้ในแหล่งน้ำขนาดใหญ่ของจังหวัดโดยทั่วไป ส่วนสัตว์พื้นบ้านชนิดอื่น ที่ถูกกำหนดให้เป็นสัตว์สัญลักษณ์ของจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แก่ เขียดชากำ ปลาไหล นกระทาน กไข่ (นกหัวขวาน) แมลงทับ หรือทับคำ จักจั่น เป็นต้น และที่สำคัญที่สุดก็คือ จังหวัดกาฬสินธุ์ ยังเป็นแหล่งขุดค้นซากสัตว์โลก โบราณยุคล้านปีที่พบ ได้แก่ ไดโนเสาร์ ซึ่งเป็นชนิดกินพืช (ซอโรพอด) 2 ชนิด และชนิดกินเนื้อ (คาร์โนซอร์) 2 ชนิด สุสานหอยล้านปี ปลาหิน และซากแมลงต่าง ๆ ที่จัดเป็นแหล่งซาก โบราณที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย และเป็นแหล่งฟอสซิลยุค โลกล้านปีที่สมบูรณ์ที่สุดของทวีปเอเชีย

5.5 ทรัพยากรแร่ธาตุ

ในปี พ.ศ. 2514-2515 ได้มีการสำรวจน้ำมันปิโตรเลียม ในพื้นที่ อำเภอกวาง แต่ผลสำรวจไม่เป็นที่เปิดเผย ส่วนการสำรวจแร่ธาตุต่าง ๆ นั้นยังไม่มี การสำรวจอย่างละเอียดหรือมีการนำมาใช้ แต่คาดว่า อาจมีแร่ธาตุอยู่บ้างตามป่าและภูเขาที่สำรวจ โดยทางราชการ และการให้สัมปทานแก่เอกชนก็มีการสำรวจหาแร่ทองแดง และลิกไนต์ในเขตอำเภอกุฉินารายณ์ และอำเภอกวาง

เกลือสินเธาว์มีตามพื้นที่ท้องนาทั่วไป ซึ่งจังหวัดกาฬสินธุ์จัดว่าเป็นแหล่งเกลือสินเธาว์มาแต่โบราณ คือ ยุคอาณาจักรโบราณ (เมืองฟ้าแดดสงยาง) จัดว่าเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนและการค้าขายเกลือที่สำคัญในภาคอีสานตอนกลาง และสืบเนื่องต่อมาจนถึงยุคปัจจุบัน ประชากรในชนบทก็ยังสามารถผลิตเกลือและนำผลผลิตมาบริโภคนได้จำนวนมากพอประมาณ แต่ไม่ได้ทำเป็นอุตสาหกรรม และไม่ได้ผลิตเป็นสินค้าส่งออกไปขายยังต่างประเทศ

6. การปกครอง

1. การบริหารการปกครอง

จังหวัดกาฬสินธุ์ มีการจัดการองค์การบริหารราชการส่วนภูมิภาค มีหน่วยงานที่อยู่ในความควบคุมดูแลของผู้ว่าราชการจังหวัด คือ ส่วนราชการต่าง ๆ ในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ซึ่งแบ่งเขตการปกครองในจังหวัดออกเป็น 18 อำเภอ 134 ตำบล 1449 หมู่บ้าน

ส่วนราชการในระดับจังหวัด เป็นหน่วยงาน 2 ลักษณะ คือส่วนราชการบริหาร ส่วนภูมิภาคประจำจังหวัด และหน่วยราชการบริหารส่วนกลางในจังหวัด

ส่วนราชการบริหารส่วนภูมิภาคประจำจังหวัดของกาฬสินธุ์ มีทั้งสิ้น 34 หน่วยงาน สังกัดกระทรวงมหาดไทย 9 หน่วยงาน และสังกัดกระทรวง ทบวง กรมอื่น ๆ อีก 25 หน่วยงาน

ส่วนราชการบริหารส่วนกลางในจังหวัดทั้งสิ้น 33 หน่วยงาน สังกัดกระทรวงมหาดไทย 2 หน่วยงาน และหน่วยงานอิสระ 3 หน่วยงาน

ส่วนการจัดองค์กรบริหารราชการส่วนท้องถิ่นมี 4 รูปแบบ คือ องค์การบริหาร ส่วนจังหวัด เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ องค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาลตำบลอีก 23 แห่ง

1. การบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนราชการสังกัดส่วนกลาง ซึ่งมีที่ตั้งหน่วยงาน เพื่อปฏิบัติงานในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งหมด 27 หน่วยงานดังนี้

- 1.1 ศาลจังหวัดกาฬสินธุ์
- 1.2 สำนักคุมความประพฤติจังหวัดกาฬสินธุ์
- 1.3 สำนักงานบังคับคดีและวาณิชย
- 1.4 สำนักงานอัยการจังหวัดกาฬสินธุ์
- 1.5 กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดกาฬสินธุ์
- 1.6 หน่วยการพัฒนาการเคลื่อนที่
- 1.7 โครงการชลประทานจังหวัดกาฬสินธุ์
- 1.8 โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษารักษาลำปาว
- 1.9 ศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 13 กาฬสินธุ์
- 1.10 สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์กาฬสินธุ์
- 1.11 สถานีทดลองพืชไร่กาฬสินธุ์
- 1.12 หน่วยอนุรักษ์ทรัพยากรประมงน้ำจืดเชื่อมลำปาว
- 1.13 สถานีประมงน้ำจืดกาฬสินธุ์
- 1.14 สถานีอาหารสัตว์กาฬสินธุ์
- 1.15 สถานีพัฒนาป่าดงมูล
- 1.16 โครงการพัฒนาป่าดงมูล
- 1.17 สถานีศึกษาธรรมชาติและสัตว์ป่าลำปาว
- 1.18 สถานีเพาะชำกล้าไม้กาฬสินธุ์

- 1.19 แขวงการทางกาฬสินธุ์
- 1.20 สำนักทะเบียนการค้าจังหวัดกาฬสินธุ์
- 1.21 สำนักงานประกันภัยจังหวัดกาฬสินธุ์
- 1.22 สำนักงานการค้าจังหวัดกาฬสินธุ์
- 1.23 ศูนย์พัฒนานิคมภาคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 1.24 ศูนย์บริการ โครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าจังหวัดกาฬสินธุ์
- 1.25 เขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1-3
- 1.26 ศูนย์พลศึกษาและกีฬา จังหวัดกาฬสินธุ์
- 1.27 โครงการชลประทานขนาดเล็กที่ 11

๑๓๙

2. การบริหารราชการส่วนภูมิภาค

จัดแบ่งส่วนราชการออกเป็น จังหวัด อำเภอก และรัฐวิสาหกิจ 8 แห่ง

3. การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย

- 3.1 องค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ 1 แห่ง
- 3.2 องค์การบริหารส่วนตำบล 115 แห่ง
- 3.3 เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ 1 แห่ง
- 3.4 เทศบาลตำบล 23 แห่ง

4. การแบ่งเขตการปกครอง

การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 18 อำเภอ แยกเป็น 134 ตำบล และ 1449 หมู่บ้าน ดังนี้

1. อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย 16 ตำบล	131	หมู่บ้าน
2. อำเภอยางตลาด ประกอบด้วย 15 ตำบล	142	หมู่บ้าน
3. อำเภอกมลาไสย ประกอบด้วย 8 ตำบล	104	หมู่บ้าน
4. อำเภอสหัสขันธ์ ประกอบด้วย 8 ตำบล	82	หมู่บ้าน
5. อำเภอกุฉินารายณ์ ประกอบด้วย 12 ตำบล	127	หมู่บ้าน
6. อำเภอท่าคันโท ประกอบด้วย 6 ตำบล	56	หมู่บ้าน
7. อำเภอสมเด็จ ประกอบด้วย 8 ตำบล	81	หมู่บ้าน
8. อำเภอเขาวง ประกอบด้วย 6 ตำบล	59	หมู่บ้าน
9. อำเภอห้วยเม็ก ประกอบด้วย 8 ตำบล	75	หมู่บ้าน

10. อำเภอคำม่วง	ประกอบด้วย 6 ตำบล	58	หมู่บ้าน
11. อำเภอหนองสูงศรี	ประกอบด้วย 9 ตำบล	98	หมู่บ้าน
12. อำเภอนามน	ประกอบด้วย 5 ตำบล	66	หมู่บ้าน
13. อำเภอห้วยผึ้ง	ประกอบด้วย 4 ตำบล	52	หมู่บ้าน
14. อำเภอร่องคำ	ประกอบด้วย 3 ตำบล	40	หมู่บ้าน
15. อำเภอสามชัย	ประกอบด้วย 4 ตำบล	43	หมู่บ้าน
16. อำเภอนาคู	ประกอบด้วย 5 ตำบล	51	หมู่บ้าน
17. อำเภอนาจาน	ประกอบด้วย 5 ตำบล	48	หมู่บ้าน
18. อำเภอฆ้องชัย	ประกอบด้วย 5 ตำบล	46	หมู่บ้าน

7. ประเพณีวัฒนธรรม

จังหวัดกาฬสินธุ์เป็นเมืองที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมของล้านช้าง และมีภาษาที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง

1. ชชาติพันธุ์

กาฬสินธุ์เป็นกลุ่มชาติพันธุ์อีสาน มีดังนี้ ชนกลุ่มใหญ่คือกลุ่มไทยลาว และชนกลุ่มน้อย คือไทย-ลาว ผู้ไทย และไทยย้อ

1. กลุ่มไทย-ลาว หรือเรียกว่าชาวอีสานมีประชากรมากที่สุดชนกลุ่มนี้มีภาษาพูดเป็นภาษาลาว เป็นกลุ่มที่ได้รับสืบทอดมรดก วัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขง มาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 19 เป็นกลุ่มผู้นำทางด้านวัฒนธรรมอีสาน เป็นผู้สืบทอดและถ่ายทอดวัฒนธรรมให้ชนกลุ่มไทยกลุ่มอื่น ผู้ไทย กลุ่มผู้ไทยส่วนใหญ่มีจารีตประเพณีคล้ายไทยลาว เป็นกลุ่มใหญ่รองลงมาจากกลุ่มไทยลาว พื้นฐานภาษาพูดตรงกับกลุ่มไทยลาว ผู้ไทยออกเสียงอัว เป็น โอ เสียงเอียเป็นแอ และเสียงเอือเป็นเออ เช่น จัวเป็นโจ หัวเป็นโฮ เสียวเป็นแส เป็นต้น ชาวผู้ไทย มี 3 กลุ่ม คือ ไทยดำ ไทยแดง (ลาย) และไทยขาว เรียกชื่อตามเครื่องแต่งกายที่เป็นพิธีการ

2. ไทยย้อ หลัทธิลาจารย์วัดไตรภูมิ ตำบลไชยบุรี อำเภอท่าอุเทน กล่าวว่า มีภูมิสำเนาเดิมอยู่ที่เมืองหงสา ได้อพยพมาตั้งบ้านเรือนอยู่จังหวัดนครพนม สกลนคร กาฬสินธุ์ และหนองคาย ไทยย้อ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ตามสำเนียงภาษาพูด คือไทยย้อสกลนคร สำเนียงลาว ส่วนไทยย้อ ท่าอุเทน บ้านแพงและบึงกาฬ พูดสำเนียงภาคเหนือ ผสมกับไทยลื้อ สำเนียงไทยย้อจะอ่อนหวานไม่ห้วนสั้นเหมือนไทยลาว มีคิวนพรรณชาว

สรุปว่า การอยู่ร่วมกันของกลุ่มไทย-ลาว ผู้ไทย และไทยย้อ แสดงให้เห็นกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งหลอมรวมเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดกาฬสินธุ์

2. ประเพณีวัฒนธรรม

ประเพณีและวัฒนธรรมเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความเจริญ ซึ่งเป็นคนในแต่ละสังคมสร้างขึ้นเพื่อเป็นแนวปฏิบัติและพฤติกรรมร่วมกัน จากอดีตจนถึงปัจจุบันความเชื่อทางศาสนา มีอิทธิพลต่อประเพณีและวัฒนธรรมของผู้คนในสังคมมาโดยตลอด ในสังคมอิสลาม ประเพณีต่าง ๆ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของชาวอิสลามต้องเกี่ยวพันกับความเชื่อทางศาสนา โดยเฉพาะศาสนาเป็นตัวกำหนด จารีตประเพณีในวัฒนธรรมอิสลามแสดงออกให้เห็นชัดเจนทางพิธีกรรม ซึ่งชาวบ้านนั้นจะไม่แยกว่าอะไรคือความเชื่อทางพุทธศาสนา อะไรเป็นพราหมณ์ และอะไรเป็นผี ขอเพียงแต่ได้ประกอบพิธีกรรมเพื่อสนองตอบ ความเชื่อของตนเองก็พอเพียง

โดยมีวิธีการประกอบพิธีกรรมของกลุ่มในแต่ละแห่งแตกต่างกันไป พิธีกรรมซึ่งเป็นพฤติกรรมทางประเพณีของจังหวัดกาฬสินธุ์ได้ผสมผสานกลมกลืนระหว่างอิทธิพลความเชื่อของพุทธศาสนา ความเชื่อ เรื่องผี และความเชื่อของพราหมณ์

ประกอบด้วย ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต ประเพณีเกี่ยวกับการเกษตรและประเพณีเกี่ยวกับศาสนาและจารีต

2.1 ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต

เป็นประเพณี พิธีกรรมที่ทำขึ้นเป็นระยะตามขั้นตอนสำคัญของชีวิตและเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตนั้นตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ได้แก่

1. ประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด
2. ประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับการบวช
3. ประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับการแต่งงาน
4. ประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับการขึ้นเรือนใหม่
5. ประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับการตาย

สรุป ประเพณีเกี่ยวกับชีวิตทั้งการบวช การแต่งงาน การขึ้นเรือนใหม่ ประเพณีเกี่ยวกับการตาย ประเพณีต่าง ๆ ส่วนมีจุดมุ่งหมายในการประกอบพิธีกรรมเพื่อให้เกิดสวัสดิ์มงคล รายได้ อิทธิพลของคติ ความเชื่อ ที่แสดงออกให้เห็นชัดเจนทางพิธีกรรม ประเพณีดังกล่าวจึงนับเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษชาวอิสลามที่สามารถผสมผสานเข้ากันอย่างกลมกลืนและลงตัว โดยปราศจากข้อขัดแย้ง

2.2 ประเพณีเกี่ยวกับการเกษตร

สังคมอิสลามเป็นสังคมเกษตรกรรม การดำรงชีวิตของคนอิสลามส่วนใหญ่ผูกพันกับการเกษตร ดังนั้นจึงมีประเพณีพิธีกรรมหลายอย่างที่ประกอบขึ้นเพื่อจุดประสงค์ ในการ

สร้างความอุดมสมบูรณ์ ของลิตผลการเกษตร การได้มาซึ่งความอุดมสมบูรณ์ ดังกล่าว เชื่อว่าเป็นเพราะอำนาจของผีสาม เทวดา ที่บันดาลให้เป็นไปตามคติ ความเชื่อ ของชาวอีสาน พิธีกรรมดังกล่าวได้แก่

1. ประเพณีแห่นางแมว
2. ประเพณีเล่นแม่ นางดั่ง
3. ประเพณีเซียงซ้อง
4. ประเพณีเทศน์พญาคันคาก
5. ประเพณีสวดคาถาปลาต่อ

สรุป ประเพณีเกี่ยวกับการเกษตรมีจุดประสงค์เดียวกัน คือขจัดปัญหาเกี่ยวกับการทำมาหากินที่ขึ้นกับใน รวมทั้งอ้อนวอนผีสามเทวดา เพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ตามความเชื่อของชาวอีสาน บางประเพณีปฏิบัติสืบเนื่องกันอยู่ ปัจจุบันส่วนใหญ่ได้สูญหายไป ตามกาลสมัย

2.3 ประเพณีเกี่ยวกับศาสนาและจารีต

ขนบประเพณีของอีสานแตกต่างจากภาคกลางตรงที่ขนบธรรมเนียม ประเพณี ของภาคกลางได้รับอิทธิพลจากศาสนาฮินดู และคัมภีร์พระมนุธรรมศาสตร์ ส่วน ขนบธรรมเนียมของอีสานได้รับอิทธิพลจากล้านช้าง เข้าใจว่าวัฒนธรรมล้านช้างได้รับอิทธิพล มาจากเมืองจีน นั่นคือ การเคารพบรรพบุรุษ ผีปู่ตา ผีแดน ผีฟ้า ผีตาแฮก (ผีน้า ผีไร่) ขนบธรรมเนียมประเพณี ของภาคกลางจึงมีลักษณะเป็นพราหมณ์มากกว่าพุทธ ฮิตสิบสอง หรือจารีตประเพณี ประจำสิบสองเดือนที่สมาชิกในสังคมได้มีโอกาสร่วมชุมนุมกันทำบุญ เป็น ประจำเดือนในทุก ๆ เดือนของรอบปี “ฮิต” มาจากคำว่า จารีต ถือเป็นจรรยาของสังคม ถ้าฝ่าฝืน มีความผิด เรียกว่า ผิดฮิต ซึ่งฮิตสิบสองมีรายละเอียด ดังนี้

2.3.1 ฮิตสิบสอง

ฮิตสิบสอง เป็นจารีตประเพณีสำคัญของชาวอีสานที่ยึดถือปฏิบัติมาเป็น ระยะเวลาอันยาวนาน ตั้งแต่ชนกลุ่มวัฒนธรรมไทย-ลาว ได้เข้ามามีอิทธิพลในบริเวณลุ่มแม่น้ำ โขง ซึ่งในหนึ่งรอบปีจะมีประเพณีการทำบุญประจำเดือนทั้งสิบสองเดือน ได้แก่

เดือนเจียง คือ เดือนที่หนึ่ง เรียกตามภาษาภาคกลางว่าเดือนอ้าย จะมี ประเพณีงานบุญเข้ากรรม คือเป็นเดือนที่พระภิกษุเข้าปริวาสกรรม (ปลงอาบัติ) เพื่อชำระ มลทินที่ได้ล่วงละเมิดศีล (ข้อห้าม) พระวินัย ทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจระหว่างจำพรรษา ครั้น

เมื่อรับกลิ่นแล้วพระภิกษุทุกวัดจะนัดวันเข้าปรีวาสกรรมประมาณ 6-9 วัน ชาวบ้านจะเตรียมอาหารถวายพระภิกษุ เช้าเพล ซึ่งถือว่าได้อานิสงส์แรง

เดือนยี่ คือ เดือนที่สอง เป็นช่วงฤดูเก็บเกี่ยวเพื่อนำข้าวขึ้นเล้า (ยุ้ง) ขณะที่ข้าวอยู่ที่ ลานนวดข้าว ชาวอีสานจะทำบุญเลี้ยงพระเพื่อเฉลิมฉลองความอุดมสมบูรณ์ เรียกว่า บุญคูณลาน มีการถวายอาหารพระสงฆ์ เสร็จพิธีสงฆ์หมอบขวัญจะทำพิธีสู่ขวัญข้าว เป็นการขอบคุณแม่โพสพและขอโทษที่เหยียบย่ำ และขอให้ไปอยู่เป็นขวัญข้าวในเล้า (ยุ้ง) ด้วย

เดือนสาม จะมีประเพณีงานบุญข้าวจี๋ ในสมัยอดีตจะทำกันค่อนข้างใหญ่มีหลายหมู่บ้าน ร่วมกันทำที่วัดของบ้านที่เป็นเจ้าภาพ ชาวบ้านจะเอาข้าวเหนียวที่นึ่งสุกแล้วมานั้นเป็นก้อนมีน้ำอ้อย เป็นไส้ ปิ้งข้าวจี๋ให้สุกเหลืองแล้วทาด้วยไข่แล้วปิ้งอีกครั้งหนึ่งจนไข่สุก นำไปตักบาตรพระสงฆ์ ในตอนเช้าและแจกจ่ายกันเองพร้อมกับฟังพระธรรมเทศนา

เดือนสี่ จะมีประเพณีงานบุญพระเวส ชาวอีสานจะเรียกว่าบุญพะเวด หรือบุญเดือนสี่ คือ งานเทศน์มหาชาติ ชาวอีสานจะทำกันค่อนข้างใหญ่โต มีการเตรียมงานหลายวัน วันแรมเป็น มื้อโฮม (วันรวม) จะมีการเตรียมงานตกแต่งศาลาการเปรียญวันที่สองเป็นมื่องัน คือ เฉลิมฉลอง พระเวสสันดร ตอนบ่ายจะมีการแห่พระเวสสันดรเข้าเมือง หรือแห่ผ้าพะเวดเข้าเมือง ตอนเย็น มีแห่พระพระอุปัชฌ์ วันที่สามเป็นวันงานบุญพิธี ตอนเช้ามีคัมมิแห่ข้าวพันก้อน เทศน์สังกาด มีการตักบาตรข้าวพันก้อน และมีการเทศน์มหาชาติเรื่องพระเวสสันดรชาดก ให้จบภายในวันเดียว ผู้ใด สามารถอดทนฟังจนจบก็จะมือนิสงส์ได้เกิดในศาสนาพระศรีอาริย์ ในตอนกลางวันชาวบ้านอาจจะมีการเรียไรหรือขอรับบริจาคเงินมาร่วมพิธีด้วย เรียกว่ากัณฑ์หลอน แห่แห่นด้วยกระบวนรำฟ้อนสนุกสนานนำมาถวายกัณฑ์ที่กำลังเทศน์ ขณะนั้น โดยสมทบกับเจ้าภาพกัณฑ์

เดือนห้า บุญเดือนห้าจะเป็นบุญสดสง เป็นงานบุญที่ยิ่งใหญ่ตรงกับภาคกลาง คือ บุญสงกรานต์หรือบุญสงน้ำ ตรงกับวันที่ 13 เมษายน ของทุกปี เรียกว่า วันสงกรานต์ (สิ้นปี) วันถัดไป จะเป็นวันเนา (ปีใหม่) ชาวอีสานจะทำกันถึง 15 วัน ติดต่อกัน ชาวบ้านจะหยุดการทำงานและมาร่วมกิจกรรมกันสนุกสนานครื้นเครง มีการสงน้ำ พระพุทธรูป พระสงฆ์รดน้ำและขอพรจากผู้ใหญ่ และเล่นสาดน้ำกันเอง มีการละเล่นกีฬาพื้นบ้านต่าง ๆ หลายอย่างส่วนงานบุญกุศลก็เข้าวัดฟังธรรมตามประเพณี

เดือนหก คือ บุญวันวิสาขบูชาและบุญบั้งไฟ สำหรับบุญวันวิสาขบูชาจะทำเหมือน ชาวพุทธทั่ว ๆ ไปคือมีการทำนุตรตักบาตรและเวียนเทียน ส่วนบุญบั้งไฟมาจากความเชื่อเรื่องพระยาแถนหรือผีฟ้าแถน ซึ่งเป็นผู้สร้างผู้ให้สรรพสิ่งทั้งปวงแก่โลก จึงมีการจุดบั้ง

ไฟเพื่อบูชาพระยาแล่น ขอให้บันดาลฝนแก่โลกมนุษย์ก่อนลงมือทำนา นอกจากนี้ยังมีพิธีบวงช
นาค บุญยศสงพระสงฆ์อีกด้วย

เดือนเจ็ด คือ บุญช่าชะ (ช่าชะ) เป็นการทำบุญช่าชะจิตใจให้สะอาดเพื่อ
เตรียมตัวเข้าพรรษา จะมีทั้งกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและทางวิญญาณ ประเพณีทางพุทธ
นั้นจะทำบุญถวายภัตตาหารพระภิกษุสงฆ์และฟังธรรม ส่วนทางวิญญาณจะมีการไหว้ผี
มหัศจรรย์ หลักเมือง จะทำบุญที่ศาลหลักบ้าน (คล้ายหลักเมือง ชาวอีสานเรียกเสาหมู่บ้าน) เช่น
วิญญาณหลักบ้าน หรือผีมหัศจรรย์ ให้คุ้มครองบ้านเมืองให้อยู่เย็นเป็นสุข ซึ่งจะเน้นมากกว่าพิธี
ทางพุทธ มีพิธีเจริญพระพุทธมนต์ 3 คืน ในคืนสุดท้ายมีหว่านหินแห่หว่านทรายโดยสงฆ์
และชาวบ้าน เพื่อขับเสียดความชั่วร้ายให้ออกไปจากหมู่บ้าน

เดือนแปด คือ บุญเข้าพรรษา ซึ่งเป็นกิจประเพณีทางพระพุทธศาสนาโดยตรง มี
การทำบุญตักบาตร ฟังพระธรรมเทศนา ถวายเทียนพรรษาและผ้าอาบน้ำฝน บางแห่งมีการแห่
เทียนเข้าพรรษา แห่ต้นดอกฝิ่ง (ดอกฝิ่ง) และที่มีการกระทำกันเป็นพิธีใหญ่ ได้แก่ งานแห่
เทียนเข้าพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น

เดือนเก้า คือ บุญข้าวประดับดิน ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนเก้า เป็น
กิจประเพณีแบบพุทธผสมเรื่องวิญญาณ เป็นการทำบุญเพื่อโปรดผี อุทิศส่วนกุศลแก่ผีไร้
ญาติ ยมบาลจะปล่อยเปรตนรกออกหากินปีละครั้ง ๆ ละ 2-3 ชั่วโมง ชาวอีสานจะทำอาหาร
เลี้ยงเปรตไร้ญาติใส่กระทง ไปไว้ตามทางสามแพร่ง ตามบ้านเรือน แต้นอกชายคาน้ำ และม
ีการนำอาหารอีกส่วนหนึ่งไปทำบุญ ที่วัด แล้วกวาดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติที่ล่วงลับ อีก
ด้วย

เดือนสิบ คือ บุญข้าวสาก เป็นบุญถวายสลากภัต แต่พระสงฆ์ จะตรงกับ
วันขึ้น 15 ค่ำ อาหารสำคัญ คือ กระจยาสารท การทำบุญจะมีการเขียนสลากชื่อเจ้าของสำหรับ
อาหาร และเครื่องไทยทานอื่น ๆ ไว้ในถาด พระภิกษุรูปใดจับได้สลากสำหรับอาหารของผู้ใดก็
รับอาหารพร้อมกับปัจจัยไทยทานของเจ้าภาพผู้นั้น เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่เปรต
ชน คือ ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว

เดือนสิบเอ็ด คือ บุญออกพรรษา พระสงฆ์จะแสดงอาบัติทำการปวารณา
คือเปิดโอกาส ให้ว่ากล่าวตักเตือนกันได้ในวันขึ้น 15 ค่ำ พอวันรุ่งขึ้นจะเป็นวันแรม 1 ค่ำ
และเป็นวันออกพรรษา จะมีการตักบาตรเทโวโรหณะตามพิธีพุทธ นอกจากนี้ยังมีบุญตาม
ประเพณีที่ปโคมไฟซึ่งทุกวัดจะมีการ จุดประทีปโคมไฟกัน มีการลอยกระทง บางแห่งมีประเพณี

ไหลเรือไฟแห่งปราสาทผึ้ง เพื่อบูชาพระรัตนตรัย เช่น ที่จังหวัดนครพนม และจังหวัดสกลนคร เป็นต้น

เดือนสิบสอง คือ บุญทอดกฐิน ซึ่งเป็นประเพณีทางพุทธศาสนา จะเริ่มตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือนสิบเอ็ด จนถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนสิบสอง เป็นประเพณีที่มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระภิกษุรับผ้าจากชาวบ้านได้เพียง 30 วัน นับตั้งแต่วันออกพรรษา ผ้าที่ชาวบ้านถวายพระภิกษุ เรียกว่า ผ้ากฐิน

2.3.2 การสู่ขวัญ (สู่ขวัญ) ขวัญ หรือที่ชาวอีสานเรียกว่า ขวน คือ สิ่งที่เป็นมิ่งมงคลติดอยู่กับชีวิตมนุษย์ สัตว์ พืช รวมทั้งเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ พิธีกรรมการสู่ขวัญของชาวอีสานจะมีทั้งพิธีกรรมในครัวเรือน เช่น การสู่ขวัญเด็ก สู่ขวัญคนป่วย และพิธีกรรมใหญ่ในโอกาสพิเศษ เช่น สำเร็จการศึกษา การได้เลื่อนยศตำแหน่ง การไปค้าขายกลับมา เป็นต้น การสู่ขวัญของชาวอีสานมักจะทำในเกือบทุกขั้นตอนของชีวิต รวมทั้งการกลับไปหรือการกลับมาของสมาชิกในครอบครัว นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับเครื่องใช้ ที่พักอาศัย สัตว์เลี้ยง และพันธุ์พืชที่เป็นประโยชน์ต่อมนุษย์อีกด้วย ฉะนั้นการสู่ขวัญจึงแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. การสู่ขวัญบุคคลในรอบชีวิต จะมีการสู่ขวัญทั้งในเหตุดีและเหตุร้ายที่บุคคลได้รับ เหตุดี เช่น สู่ขวัญที่ได้บุตรใหม่ สู่ขวัญรับโชค สู่ขวัญนาคน สู่ขวัญบ่าวสาว เหตุร้าย เช่น สู่ขวัญเด็กเมื่อเด็กตกใจมาก ๆ สู่ขวัญคนป่วย เป็นต้น
2. การสู่ขวัญเครื่องใช้และสัตว์เลี้ยง จะมีการสู่ขวัญก่อนที่จะใช้เครื่องมือชิ้น ๆ ในฤดูกาล ซึ่งเชื่อว่าจะได้ผลผลิตมากขึ้น และเป็นการขอโทษต้นไม้ที่จะต้องถูกตัดฟัน ถูกเลื่อยมาเป็นเครื่องใช้ เช่น การสู่ขวัญไถ คราด สู่ขวัญเกวียน สู่ขวัญเรือน สู่ขวัญข้าวขึ้นแล้ว (ยุ่ง) สู่ขวัญวัวควาย เป็นต้น

พิธีกรรมสู่ขวัญ จะทำแบบง่าย ๆ ไม่มีพิธีรีตองมากนัก คือ เจ้าภาพจะกำหนดวันและเชิญญาติ เพื่อนฝูง จัดเตรียมพวงข้าว (พานบายศรี) และเชิญหมอลำขวัญ (หมอลำ) มาเป็นเจ้าพิธีหรือผู้นำในการประกอบพิธี และมีการผูกข้อมือเจ้าของขวัญ ในระหว่างพิธีจะมีการเรียกขวัญ โดยผู้มาร่วมพิธีจะช่วยกันร้องรับว่า “มาเยื้องขวัญเยื้อง” หรือ “มาเยื้องขวัญเอย” บางครั้งอาจร้องว่า “มาเดือขวนเอย” หลังเสร็จพิธีเจ้าภาพจะเชิญร่วมรับประทานอาหารเฉลิมฉลองกันอีกด้วย

2.3.3 การผูกเสี่ยว การผูกเสี่ยว คือ การสัญญาจะเป็นเพื่อนรักเพื่อนสนิทกัน โดยมีพยาน ผู้เห็นเป็นสักขีพยาน การผูกเสยวนั้นจะนิยมผูกเสี่ยวระหว่างชายกับชาย และผู้หญิง

กับผู้หญิงที่มีอายุใกล้เคียงกัน นอกจากนี้จะต้องมีอุปนิสัยคล้ายคลึงกันอีกด้วย การผูกเสี่ยวนี้ พ่อแม่อาจเป็นผู้กำหนด ให้ก็ได้ นั่นคือ พ่อแม่รักใคร่สนิทสนมกัน เมื่อมีบุตรรุ่นเดียวกันก็จัดพิธีผูกเสี่ยวกันเพื่อให้เด็กเป็นเพื่อนรักกัน เรียกตามภาษาถิ่นว่า เสี่ยวฮักเสี่ยวแพง อีกกรณีหนึ่งเมื่อเจริญวัยแล้วพบเพื่อนที่ชอบพออุปนิสัย ก็พากันมาพบพ่อแม่แล้วทำพิธีผูกเสี่ยวกันเอง ฉะนั้นการผูกเสี่ยวของชาวอีสานจึงมี 2 กรณี คือ พ่อแม่เป็นผู้จัดให้ และผู้เป็นเสี่ยวเป็นผู้เลือกเพื่อนของตนเอง ในพิธีจะเชิญเจ้าโคตรญาติ หรือผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายมาเป็นสักขีพยาน และอาจจะให้ผู้อาวุโสในที่ชุมชนนั้นเป็นเจ้าพิธี จะมีพานบายศรีเป็นสักขีพยานด้วยหรือไม่ก็ได้

2.3.4 การลงแขก การลงแขกเป็นประเพณีที่แสดงถึงความมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อต่อกัน ฉันทามิตรของชาวชนบท เพราะการลงแขกในภาษาอีสานหมายถึง การไปบอกล่าวขอแรงญาติสนิทมิตรสหายให้มาช่วยทำงาน งานที่จะต้องลงแขกนั้นที่ทำงานส่วนตัวและงานส่วนรวมงานส่วนตัวที่อาศัยการลงแขกนั้นมักจะเป็นงานใหญ่ที่เล็อบ่ากว่าแรง หรือไม่เช่นนั้นก็จะเป็งานหนักรีบด่วนที่จำเป็นต่อทำให้เสร็จภายในวันเดียว จึงต้องบอกให้ญาติพี่น้องมาช่วยเหลืองานส่วนตัวที่ต้องลงแขกในชนบทนั้นมีอยู่ 3 อย่าง คือ ลงแขกสร้างบ้าน ลงแขกทำนา และลงแขกหาอาหาร เจ้าภาพซึ่งเป็นเจ้าของงานจะจัดหาอาหารมาเลี้ยงดูเป็นอย่างดี ส่วนการลงแขกที่เป็นงานส่วนรวมจะลงแขกเมื่อมีงานประเพณีของหมู่บ้าน งานสร้างสาธารณูปโภค เช่น ถนน บ่อน้ำ สะพาน สร้างวัด สร้างศาลากลางบ้าน เป็นต้น ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือของชาวบ้าน

4. ประเพณีเกี่ยวกับชีวิตและวัย

“ไทยอีสาน” มีประเพณีสำคัญที่เกี่ยวกับชีวิต และวัยของแต่ละคนนับตั้งแต่เกิดจนตาย โดยมุ่งหวังที่จะให้เกิดสิริมงคลแก่ชีวิตในวัยนั้น ๆ ในที่นี้ จะกล่าวเฉพาะวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากของชีวิต 4 ครั้ง คือ เกิดครั้งหนึ่ง บวช (สำหรับลูกผู้ชาย) ครั้งหนึ่ง กินดองหรือแต่งงานครั้งหนึ่ง และการตายอีกครั้งหนึ่ง

4.1 ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด

ตามชาวโบราณ กล่าวว่า เมื่อชาย หญิงอยู่กันเป็นคู่เมีย และแต่งงานทั้งสองก็ จะมีการสมสู่หรือมีเพศสัมพันธ์กัน โดยมุ่งหวังจะได้มีลูกสืบสกุล “ไทยอีสาน” มีความเชื่อตั้งแต่บรรพบุรุษว่า “ การสมสู่ของคู่เมียนั้นเป็นเรื่องธรรมชาติของคนและสัตว์แต่ไม่สมสู่กันเยี่ยงสัตว์” เพื่อให้ได้ลูกที่เกิดมาเป็นคนสมบูรณ์ ทั้งจิตใจ และร่างกายโดยเชื่อว่าถ้ามีการสมสู่กันเยี่ยงสัตว์ลูกที่เกิดมาจะพิกล พิการ ทางร่างกายและจิตใจที่ทรามเยี่ยงสัตว์ด้วย ดังนั้น ไทยอีสานโบราณ จึงมีข้อห้ามเกี่ยวกับ การสมสู่ของคู่คู่ ตัวเมียมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ให้สมสู่ เฉพาะคู่ครองของตนเองเท่านั้น
2. ห้ามสมสู่กันเยี่ยงสัตว์หรือใช้ท่าทางของสัตว์สมสู่กัน
3. ห้ามสมสู่กันในวันศีล วันพระวันเกิดของตน วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา และ มหาสงกรานต์
4. ห้ามสมสู่กันในสถานที่อื่นไม่สมควร เช่น บริเวณลานวัด ลานเจดีย์ ลานโบสถ์ ลานวิหาร หรือศาลาวัด เป็นต้น (อ้างอิงที่มา)

สรุป สัตถ์สิบสองกองสิบสี่ เป็นจารีตประเพณี อีสานที่ชาวจังหวัดกาฬสินธุ์ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา เป็นเป็นศูนย์กลางแห่งความเชื่อศรัทธาการแสดงออกในประเพณีต่าง ๆ ในรอบปีจึงเป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนความเชื่อ บ่งบอกคุณค่า อุดมการณ์ ตลอดจนบรรทัดฐานทางศีลธรรม ปัจจุบันการดำเนินชีวิตถูกรอบงำด้วยวัฒนธรรมส่งผลให้ชาวบ้าน ได้ค้นหาวิถีชีวิตสมัยใหม่ ประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อในศีล สิบสอง จึงอาจถูกละเลยอย่างขาดการเหลียวแล

4.2 ประเพณีเกี่ยวกับการบวช

เนื่องจากคนไทยอีสาน ที่สืบเชื้อสายมาจากลาว ล้านช้าง ล้วนนับถือพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น ฉะนั้นผู้ชายที่มีอายุครบบวช เมื่ออายุ 20 ปี ขึ้นไปทุกคนต้องบวชในบวรพุทธศาสนา ก่อนจึงควรแต่งงาน มีครอบครัวได้และถ้าบวชก่อนที่อายุจะถึง 20 ปี ก็ได้โดยถือว่า บวชเนร ซึ่งเรียกว่าบรรพชา และผู้บวชเนรต้องรักษาศีล 10 ข้อ ครั้นเมื่ออายุครบ 20 ปี แล้วบวชเรียกว่า “บวชพระ” ซึ่งเรียกว่าอุปสมบท ผู้อุปสมบทแล้วเรียกว่า “ภิกษุ” ซึ่งต้องรักษาศีล 227 ข้อ

4.3 ประเพณีการแต่งงาน

“แต่งงาน “ หมายถึง การแต่งงานในภาษาไทย ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อ ที่สำคัญยิ่งช่วงหนึ่งของชีวิตคนเราเพราะการแต่งงาน เป็นระยะที่วัยและชีวิตจะแปรเปลี่ยนจาก “ หนุ่มสาวเป็นพ่อบ้านแม่เรือนต่อไป” ฉะนั้นก่อนจะก้าวเข้าสู่การแต่งงานไทยอีสานจึงเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวได้พบปะ คบค้ากันก่อน โดยพ่อแม่ฝ่ายหญิงจะคอยดูอยู่ห่าง ๆ ซึ่งหนุ่มสาวนอกจากจะได้พบปะพูดคุยกันในประเพณีงานบุญต่าง ๆ แล้ว หนุ่มไทยอีสานยังมีโอกาสไปพูดคุยกับสาวได้ทุกคน ทุกหมู่บ้านแม่จะรู้จักมาก่อนหรือ ไม่รู้จักก็ตามเพราะคนอีสานมีประเพณีเล่นสาวซึ่งเป็นประเพณีที่เปิดโอกาสที่ชายหนุ่มไปพูดคุยกับสาวบนบ้านเรือนของสาว ๆ ได้ตลอดเวลา แต่ห้ามล่วงเกินหญิงสาว ไม่ว่าจะเป็นการจับเนื้อต้องตัว เพราะจะถือเป็นการ “ผิดผีบ้านผีเรือน” เมื่อชายหญิงสมัครรักใคร่กันจริงจัง หลังจากได้พูดคุยหรือคบกันมานานพอสมควรและฝ่ายชายก็ได้บวชเรียนมาแล้วหรือเป็น ” คนสุก” แล้วทั้งสองฝ่ายจะ

หยุดการเกี่ยวพาราสีกับคนอื่นอีก พ่อแม่ของทั้งสองฝ่ายก็มั่นใจว่าทั้งสองครอบครัวจะได้เป็นดองกัน

ฤกษ์แต่งงาน คนอีสานมีความเชื่อในเรื่องฤกษ์ยาม เหมือนคนไทยภาคอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแต่งงาน จึงต้องหาฤกษ์ยามให้ดี เพื่อให้การแต่งงานเป็นไปด้วยความสุข ความเจริญ ซึ่งปราชญ์ชาวอีสานเรียกกันว่า หมอฮูฮู (หมอฮู) จะเป็นคนชี้แนะถึงวันฤกษ์ดีและเดือนที่ดี ควรจัดงานแต่งงานกันดังนี้

เดือนที่นิยมแต่งงาน ชาวอีสานจะแต่งงานกันในเดือนคู่ ซึ่งได้แก่ เดือนยี่ เดือนสี่ เดือนหก เดือนแปด (ก่อนเข้าพรรษา) และเดือนสิบสอง อย่างไรก็ตามในระยะที่พระสงฆ์เข้าพรรษาคือ ตั้งแต่วันขึ้น 15 เดือน 8 ถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ชาวอีสานจะไม่จัดพิธีแต่งงาน วันที่นิยมแต่งงาน นิยมเอาวัน “หัวเสียงหมอน” ซึ่งเป็นวันดีในแต่ละเดือน ดังนี้ ข้างขึ้น ได้แก่ วันขึ้น 6 ค่ำ 7 ค่ำ 10 ค่ำ 11 ค่ำ 12 ค่ำ 13 ค่ำ ข้างแรม ได้แก่ วันแรม 3-7-9-13 ค่ำ

4.4 ประเพณีเกี่ยวกับการตาย

คนอีสานมีคำชะพญา อยู่บทหนึ่งว่า “โลกมันตั้งเที่ยงหมั่นแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย เท่านั้น” จากคำชะพญาบทนี้ แสดงให้เห็นความเชื่อของคนอีสานว่า เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องพบพาน หลีกหนีไม่พ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความตาย

ดังนั้นชาวอีสานจึงมีประเพณีเกี่ยวกับการตาย ซึ่งเป็นวาระสุดท้ายของชีวิตเราไว้ ดังนี้

4.1 การอาบน้ำศพ การอาบน้ำศพก็ทำเหมือนอาบน้ำให้แก่คนที่ยังมีชีวิตอยู่ เมื่ออาบน้ำด้วยน้ำอุ่นที่เจือด้วยน้ำอบน้ำหอมแล้วจึงใช้ผ้าสะอาดเช็ดเนื้อเช็ดตัวให้ศพ ถ้าศพที่เกิดจากการตายโหง (ถูกรถชน ถูกยิงตาย ตกน้ำ ตกต้นไม้ตาย) จะไม่นิยมอาบน้ำศพ เหตุที่มีการอาบน้ำให้ศพนั้น

ในทางคติโลก ถือว่าเป็นการชำระร่างกายให้สะอาดปราศจากมลทิน ในทางคติธรรมสอนให้รู้ว่า ขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ต้องใช้ไตรสิกขา คือ สิล สมาธิ ปัญญา ชำระล้างกาย วาจา และใจตนให้สะอาดบริสุทธิ์อยู่เสมอ

4.2 หวีผมศพ เมื่ออาบน้ำศพเสร็จก็หวีผมให้ศพ โดยหวีผมครึ่งศีรษะ (ตั้งแต่กลางหัว) ไปข้างหน้า ส่วนผมที่เหลืออีกครึ่งศีรษะ ให้หวีไปข้างหลัง ทั้งนี้เพื่อสอนว่า

ในทางคติโลก ถือว่าหวีผม สำหรับคนเกิดครึ่งหนึ่ง และสำหรับคนตายอีกครึ่งหนึ่ง เมื่อหวีเสร็จ ให้หักหัวออกเป็นสองท่อนแล้วทิ้งเสีย

ในทางคติธรรม เป็นการเตือนคนที่ยังไม่ตายให้รู้ว่าชีวิตของคนเราทุกคน

เกิด และ ตาย เป็นของคู่กัน

4.3 นุ่งผ้าศพ ให้นุ่งเสื้อผ้าสีขาวให้ศพสองชั้น โดยชั้นในให้ใส่กระดุมเสื้อผ้าหรือกางเกง กระโปรง กลับข้างกัน กับเมื่อตอนมีชีวิตอยู่ นั่นคือเอาชายพกไว้ข้างหลัง ส่วนชั้นนอก ให้นุ่งผ้าเหมือนคนที่มีชีวิตอยู่ทั่วไป นั่นคือ เอาชายพกไว้ข้างหน้า ทั้งนี้ เพื่อสอนว่า ในทางคติโลก การนุ่งที่เอาชายพกไว้ข้างหลังก็คือ การนุ่งผ้าให้ผี ส่วนที่นุ่งเอาชายพกไว้ข้างหน้าเป็นการนุ่งผ้าของคน

ในทางคติธรรม การนุ่งผ้าขาวให้ศพ เพื่อเป็นการสอนคนเป็นให้รู้ว่า ขณะมีชีวิตอยู่ให้สุจริตธรรม เป็นเครื่องคุ้มครองคน

4.4 การรดน้ำศพ เมื่ออาบน้ำแต่งตัวศพเสร็จแล้ว ให้นำศพนอนหงายบนเตียง โดยหัวศพไปทางทิศตะวันตก และเอามือของศพยื่นออกไปนอกขอบตัว โดยปล่อยให้มือเหยียดนิ้วออกไปตามปกติ หามอนวางส่วน ข้อมือไว้ ส่วนเบื้องล่างปลายมือหาจันรองน้ำใบใหญ่ เพื่อรองน้ำที่แฉกจะรดน้ำศพ ที่ปลายฝ่ามือ และเจ้าภาพต้องเตรียมจันน้ำอบ น้ำหอม เพื่อใช้จันใบเล็ก ๆ คำกล่าวให้แฉกที่มารดน้ำศพด้วย การรดน้ำศพ เพื่อสอนว่า ดังนี้

ในทางคติโลก เป็นการแสดงการเคารพศพด้วยน้ำอบ น้ำหอม เพื่อให้ศพมีกลิ่นหอม

ในทางคติธรรม เป็นการสอนคนที่ยังไม่ตาย ให้รู้จักเคารพต่อบุคคลที่ควรเคารพ และให้รู้จักสร้างความคิด ให้เกิดมีในตนด้วยการรักษาศีล เพราะความดีนั้นหอมยิ่งกว่า น้ำอบน้ำหอม ที่รดราดลงบนมือศพและความหอมของศีลนั้น หอมยิ่งกว่าความหอมใด ๆ และสามารถหอมหวนทวนลม ได้อีกด้วย

5. ศิลปะและวรรณกรรมท้องถิ่น

5.1 ดนตรีพื้นบ้านอีสานประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ คือ วงดนตรี โปงกลางเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงเดี่ยวในปี พ.ศ. 2505 นายเปลื้อง ฉายรัศมี ได้นำมาเล่นผสมกับเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานชนิดอื่น จนเกิดเป็น “วงโปงลาง” ซึ่งมีเครื่องดนตรีหลัก ๆ ประกอบด้วย

5.1.1 โปงลาง ใช้ดำเนินทำนอง เป็นเครื่องดนตรีหลักของวง

5.1.2 แคน ใช้ดำเนินทำนองคู่กับโปงลาง เป็นเสียงประสาน หรือบางครั้งให้ท่วงทำนองกับโปงลาง

5.1.3 พิณโปรง ใช้ตีคั่นทำนองประกอบกับแคน

5.1.4 กลองรำมะนา เป็นตัวกำกับจังหวะและเน้นความครึกครื้นเพิ่มขึ้น

5.1.5 โหวด ให้เสียงเป็นลูกเล่น ประสานเสียงกับแคนหรือล้อกับแคน

5.1.6 ฉาบ ให้เสียงสอดประสาน เพิ่มความน่าฟัง สนุกสนานยิ่งขึ้น

5.1.7 กีบแก้ว ใช้เป็นเครื่องประกอบจังหวะ เพิ่มความสนุกสนานแก่ผู้ชม เพราะมีลีลาการตีหลายรูปแบบ เช่น ใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ได้แก่ สอก เข่า ศีรษะ ไหล่ เท้า เป็นต้น เน้น ในเรื่องลีลาและความสวยงาม

5.1.8 กลองหาง เป็นการตีให้จังหวะเป็นการตีให้จังหวะเป็นการตีด้วยมือ กำป็น สอกถอง เน้นลีลาที่งดงามน่าดู

5.1.9 ไหซอง เป็นการละเล่นใช้การดึงเส้นหนังยางที่ผูกรัดปากไห จะเกิดเสียง ทุ้ม ไหซอง ส่วนใหญ่จะเน้นลีลา ท่วงท่าการตีไห มากกว่าจะเน้นให้เกิดเสียงเพื่อร่วมในการ บรรเลงผสมกับเครื่องดนตรีชิ้นอื่นของวง

5.1.10 กลอ เป็นเครื่องประกอบจังหวะที่ช่วยเสริมภาพรวมของวงในการ บรรเลงผสมกับเครื่องดนตรีชิ้นอื่นของวงดูสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

5.2 นาฏศิลป์พื้นบ้าน คือ การแสดงของชาวบ้านที่มีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชนนั้น ๆ มักมี รูปแบบหลากหลายทั้งรูปแบบและเนื้อหา ดังนี้

การแสดงของกาพลินธุ์ เป็นมรดกที่แสดงภูมิปัญญาที่สะสมจากอดีตจวบจน ปัจจุบันซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ การเพลงพื้นบ้าน และ การฟ้อนพื้นบ้าน

1. เพลงพื้นบ้านหรือหมอลำ คือเพลงท้องถิ่นเป็นที่รู้จักกันดีมีลีลาการขับร้อง ฟ้อนรำเป็นเอกลักษณ์ของตน เป็นที่นิยมของชาวบ้าน ใช้ภาษาถิ่น ใช้ทำนองสนุก จังหวะเร้าใจ เนื้อหาดำยทอดความรู้สึกนึกคิด อุดมการณ์ ความเป็นอยู่และภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่รู้จักกัน แพร่หลายคือการแสดงหมอลำหรือการลำแบบต่าง ๆ เช่น

1.1 หมอลำพื้น คือ หมอลำเป็นชายที่ลำเกี่ยวกับเรื่องนิทานต่าง ๆ

1.2 หมอลำกลอน คือ หมอลำชายหญิงที่ลำเกี่ยวกับเรื่องราวของความรัก ได้ต่อบัน หมอลำหมู่ คือ กลุ่มของหมอลำที่ลำเป็นเรื่อง และใช้ทำนองเศร้า

1.3 หมอลำเพลิน คือ คณะหมอลำที่ลำเรื่องใช้ทำนองสนุกสนาน

1.4 หมอลำผีฟ้า คือ การลำรักษาคณเจ็บไข้ ซึ่งเราจัดอยู่ในกลุ่มของเพลง

พิธีกรรม

1.5 หมอลำซิ่ง คือ หมอลำประยุกต์มุ่งเน้นความสนุกสนานความเร้าใจจาก เสียงเครื่องดนตรีสากล มีการเดินของหางเครื่อง เนื้อหาส่วนมากจะเน้นการร้องเพลงมากกว่า การลำเป็นเรื่อง

2. การฟ้อนพื้นบ้าน จังหวัดกาฬสินธุ์ มีลักษณะการฟ้อนอยู่ 2 ลักษณะเหมือนสังกมอื่น ๆ คือ

2.1 การฟ้อนรำแบบชาวบ้าน เป็นการฟ้อนรำอันเกิดจากความรูสึกของชนธรรมดาสามัญ โดยไม่ต้องมีการฝึกหัดหรือมีก็เพียงเล็กน้อย เน้นความสนุกสนานมีชีวิตชีวา ไม่มีระเบียบแบบแผนหรือการแปรแถว ผู้ฟ้อนสามารถแสดงลีลาการฟ้อนรำตามอิสระ เช่น การฟ้อนตามขบวนแห่งานบุญบวช งานบุญพะเหวด ประเพณีบุญบั้งไฟ แห่ต้นดอกเงิน แห่กองกฐิน ฯลฯ

2.2 การฟ้อนรำตามแบบแผน เป็นการฟ้อนรำที่ต้องอาศัยการฝึกหัดกันตามแบบฉบับ มีครูอาจารย์ มีกฎเกณฑ์ต่าง ๆ จังหวัดกาฬสินธุ์มีวิทยาลัยนาฏศิลป์ ซึ่งเป็นสถานศึกษาด้านศิลปะการแสดง ได้นำแบบแผนการฟ้อนรำมาประยุกต์เข้ากับวัฒนธรรม ภูมิปัญญาและวงโปงลางเครื่องดนตรีท้องถิ่น กลายเป็นศิลปะการฟ้อนรำของจังหวัด ผสมผสานและเป็นที่ชื่นชอบรู้จักกันอย่างแพร่หลาย เช่น ฟ้อนโปงลาง ฟ้อนสาวกาฬสินธุ์ลำเพลิน ฟ้อนแพรวกาฬสินธุ์ ฟ้อนภูไท รำบายศรี เช็งกะหยัง เช็งแฮยไข่มดแดง ฯลฯ

3. วรรณกรรมพื้นบ้าน จังหวัดกาฬสินธุ์มีวรรณกรรมหลากหลายประเภทซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาและความสามารถของชุมชน เช่น

3.1 นิทานพื้นบ้าน เป็นนิทานชนคยว อันเป็นเรื่องราวทางจินตนาการ ซึ่งเป็นเรื่องเล่าเพื่อความบันเทิง เพื่อเป็นคติคำสอน เป็นต้น เช่น ผาแดงนางไอ่ ขูลุนางอ้ว นางผมหอม ฯลฯ

3.2 กลอนลำ เป็นคำประพันธ์ของปราชญ์ชาวบ้านที่แสดงถึงความสามารถทางการใช้ภาษา ในการบรรยายเรื่องต่าง ๆ มี 2 ลักษณะ คือกลอนสั้น และกลอนยาว ให้สาระความรู้ทั้งประวัติศาสตร์ ความเชื่อ ประเพณี การดำเนินชีวิต รวมถึง ตลก โปงลาง ลามกอนาจาร แล้วแต่ชนิดของกลอนลำ เช่นกลอนเซ็ง กลอนเพอะ กลอนสอย กลอนเตี้ย กลอนอัศจรรย์ กลอนหนังสือเจียง เป็นต้น

3.3 ผญา หรือ คำคม เป็นเอกลักษณ์ทางภาษาอย่างหนึ่งของคนอีสาน ลักษณะเด่นของผญาคือ การให้ความรู้ ข้อคิด แนวปฏิบัติตน สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความเชื่อการเปรียบเปรย อุทาหรณ์เตือนใจ การวางตน ครองตน ครองตน ครองงาน เป็นต้น

3.4 บทสวด หรือสูตรขวัญ เป็นวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากประเพณีการดำเนินชีวิตความเชื่อ ศาสนศาสตร์ และการสร้างขวัญกำลังใจ ใช้ประกอบในพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น แต่งงาน สะเดาะเคราะห์ ขึ้นบ้านใหม่ การบวช หรือการปรับเปลี่ยนสถานภาพในหน้าที่

การงาน เชื่อว่าเมื่อมีการประกอบพิธีต่าง ๆ บทสวดหรือสูตรขวัญจะช่วยให้ผู้เป็นเจ้าของพิธี ประสบแต่ ความเจริญและมีมงคลอย่างยิ่ง

3.5 สรภัญญ์,สารภัญญะ หรือสรภัญญะ เป็นบทสวดที่มีทำนองเฉพาะ ส่วนมากจะสวดในช่วงเวลาเข้าพรรษา และเมื่อออกพรรษาเข้าสู่หน้าฤดูฝนกาล จะมีการแข่งขัน ระหว่างหมู่บ้านและชุมชนเสมอ เนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับศาสนา บาปบุญ กรรมและผลกรรม นรก สวรรค์

3.6 เพลงกล่อมลูก คือ วรรณกรรมที่แสดงถึงความรักและความผูกพันที่มี ต่อสายใยรักสายโลหิตของชาวอีสานถ่ายทอดออกมาเป็นบทเพลงกล่อมลูกที่น่าประทับใจ เมื่อยามที่แม่ต้องอุ้มกระเตงลูกออกไปทำไร่ ไถนา อุ้มนอนของลูกได้ตื่นไม้ใหญ่ หรือเตียงนา หรือเมื่อยามที่อยู่ในหมู่บ้าน ใต้ต้นบ้านของชาวอีสานจะเป็นที่รวมของการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งการงานทอผ้า จักสาน และเลี้ยงลูกหลาน เพลงกล่อมลูก หมายถึงเพลงที่ใช้ร้องกล่อมให้ เด็กนอนหลับ มักมีทำนองเนิบนาบ จังหวะลีลาเชื่องช้า เนื้อหาความสามารถแบ่งเพลงกล่อมลูก ออกเป็น 2 ประเภทตามลักษณะเนื้อหาได้ดังนี้

3.6.1 เพลงกล่อมลูกที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเด็ก มักแสดงหรือเน้นให้เห็นถึง ความรักความเอาใจใส่ที่พ่อแม่มีต่อลูกหรือบางครั้งอาจมีเนื้อเพลงขู่เด็กเพื่อไม่ให้เด็กเกรและ ขอมนอน

3.6.2 เพลงกล่อมลูกที่มีเนื้อหาไม่เกี่ยวกับเด็ก อาจเป็นการบรรยาย สภาพความเป็นอยู่ ระบายความรู้สึกของผู้ร้องหรือเป็นคติสอนใจ

3.7 หนังสือผูก (หนังสือโบราณ) คือ หนังสือที่ใช้แผ่นใบของต้นลาน ใช้ เหล็กปลายแหลมคล้ายเข็มเย็บผ้า เรียกว่า "เหล็กจาร" เขียนตัวอักษรลงไปบนเนื้อใบลานภาค อีสานพบทั่วไปมี 3 ประเภท คือ

3.7.1 หนังสือผูก คือใบลานที่จารเรื่องวรรณกรรมท้องถิ่นส่วนใหญ่ เป็นวรรณกรรมนิทาน เช่น เรื่องชินไซ จำปาสีตัน นางผมหอม ท้าวคำกาดำ ท้าวคชนาม ท้าว กาละเกด ท้าวชูชุนางอ้ว เป็นต้น

3.7.2 หนังสือก้อม คือหนังสือผูกใบลานชนิดสั้น ทำขนาดใบลานสั้น กว่าหนังสือผูกทั่วไป เนื้อหาที่จดบันทึกในหนังสือก้อม ได้แก่ ตำราหมอดู ตำราฤกษ์ยาม คาถาอาคมประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ หนังสือก้อมจารด้วยอักษรตัวธรรมก็มีอักษรไทยน้อยก็มี

3.7.3 หนังสือเทศน์ คือใบลานที่บันทึกวรรณกรรมนิทานชาดก หรือ